

Mellom kulepunkter og narrativer

”Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?”

Anne Elisabeth Hennie

Diakonhjemmet Høgskole

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Mafam 2011

Veileder: Siv M. Myra

Antall ord: 25973

Frist for innlevering: 29.05.15.

Forord

”Just as one cannot not communicate, one cannot not have prejudices” (Checchin, Lane et al., 1994).

I sitatet ovenfor hevdes det at vi kan ikke unngå å ikke kommunisere, og at vi ikke kan unngå å ha en forforståelse. I mitt prosjekt har det vært en utfordring hele tiden ha et reflektert forhold til min egen forforståelse. Det har handlet om den praktiske, teoretiske og de emosjonelle erfaringene jeg selv sitter med. Det er en ballast jeg ikke har kunnet unngå å ha med. Jeg har ved å skrive denne oppgaven blitt presentert for sider ved meg selv som har ligget der i skjul. Det har vært en spennende prosess.

Opplevelsen av å være i hele dette prosjektet har vært som å spille Stigespill. Stigene har noen ganger vært helt uten trinn, og følelsen av å bare henge etter armene uten å ha følt fotfeste har gjort meg hjelpeløs. Likevel har trinnene kommet på plass litt etter litt, og nå er jeg i mål.

Informantene er de som har gjort denne studien mulig, gjennom å sette ord på egne erfaringer og opplevelser om å delta i ansvarsgrupper. Tusen takk til dere!

Jeg vil takke medstudenter, veiledere og lærere på familieterapiutdanningen gjennom fire flotte år. En spesiell takk til veiledningsgruppa som har bidratt med gode spørsmål og refleksjon.

En takk til veileder Heidi Eng som fikk meg til å forstå at akademisk skriving ikke er det samme som tenkeskriving. En takk til Siv Merethe Myhra som veiledet meg trygt igjennom Malterud sin analyse modell.

Takk til venner og kollegaer som har heiet på meg hele veien. En stor takk til arbeidsgiver som har vist raushet og forståelse i denne prosessen.

Så til slutt, tusen takk til Erik. Du har ”master” i utholdenhet, støtte og forståelse.

...og helt til slutt, en takk til deg som vil lese denne oppgaven.

Sammendrag

Dette er en kvalitativ studie basert på intervju av 5 informanter i fra to forskjellige kommuner. Alle har de et barn med en diagnose eller en funksjonshemming, og på den bakgrunn er det opprettet en ansvarsgruppe for barnet og familien. Masteroppgaven bygger på to filosofiske retninger, fenomenologi og hermeneutikk.

Bakgrunnen for valg av tema er en nysgjerrighet om hvordan foreldrene opplever møtene i ansvarsgruppen sammen med fagfolk. Det har resultert i følgende problemstilling:

”Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?”

Hvordan opplever de å bli anerkjent av fagfolk, og når de ikke gjør det. Spørsmålene handler om relasjoner, følelser, erfaringer og opplevelser.

Som teoretisk utgangspunkt har jeg en sosialkonstruksjonistisk tilnærming.

For å analysere og bearbeide det transkriberte materialet har jeg benyttet Kirsti Malterud modifiserte utgave av Amadeo Giorgis fenomenologisk analysestrategi.

Jeg kom frem til fire kodegrupper som hver for seg beskriver noe om problemstillingen.

1. Det skal mot til for å snakke om sin egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst.
2. Ansvarsgruppens betydning for familien som en arena på godt og vondt.
3. Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner.
4. Hva vil du si om din egen kompetanse.

Jeg har i undersøkelsen fått innsyn i informantenes tanker og opplevelser av å ha faste møter med fagfolk. Etter å ha presentert og drøftet datamaterialet viser det seg at behovet for å bli anerkjent som en viktig forelder med mye kunnskap om barnet sitt, er av stor betydning for å skape trygghet og tillit i relasjonen til fagfolk. De faglærte, ekspertene, har en dominerende stemme i kraft av sin vitenskapsbaserte kunnskap. Å arbeide sammen, og snakke om erfaringer uten at de skal kategoriseres er viktig for informantene. Når fagfolk skiller på barnets egenskaper, og diagnosens påvirkning på barnet, er det av stor betydning for informantene. I dette blir helsesøster blir trukket frem som den viktigste personen å ha med i ansvarsgruppa.

Teorigrunnlaget i oppgaven bygger på systemteori, kommunikasjonsteori og dialektisk relasjonsteori.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	6
1.1 Studiens tema og formål	6
1.2 Bakgrunn for valg av tema	6
1.3 Begrepsavklaring	8
1.4 Avgrensing av oppgaven	8
1.5 Hva er en ansvarsgruppe	9
1.6 Eget forhold til feltet	10
1.7 Problemstilling	11
1.8 Nytteverdi	11
1.9 Oppgavens struktur	12
2 Teori	13
2.1 Tidligere forskning	13
2.2 Teoretiske perspektiver	14
2.3 Bakgrunn for valgte teoretikere	15
2.4 Utgangspunkt for overordnet perspektiv	16
2.5 Systemteori og det systemiske perspektivet	17
2.6 Kommunikasjonsteori	18
2.7 Dialektisk relasjonsteori	20
2.8 Perspektiv på makt	22
3 Metode	24
3.1 Innledning	24
3.2 Vitenskapsteoretisk ståsted	24
3.2.1 Postmodernismen	24
3.2.2 Fenomenologisk – Hermeneutisk forståelsesramme	25
3.3 Kvalitativ forskning	26
3.3.1 Fenomenologisk metode	27
3.4 Forforståelse	27
3.5 Etske betraktninger	28
3.6 Forskningsintervju	29

3.6.1 Forskningsspørsmål	29
3.7 Rekruttering av informanter	30
3.7.1 Gjennomføring av intervju	30
3.7.2 Transkripsjonene	31
3.8 Reliabilitet og validitet	32
4 Analysemetode	34
4.1 Systematisk tekstkondensering, modifisert av Malterud	34
4.2 Sammendrag av analyseprosessen	37
5 Resultatpresentasjon	39
5.1 Kodegruppe 1	39
5.2 Kodegruppe 2	44
5.3 Kodegruppe 3	47
5.4 Kodegruppe 4	50
5.5 Oppsummering	52
6. Drøfting	54
6.1 Innledning	54
6.1.1 Det skal mot til for å snakke om egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst	54
6.1.2 Ansvarsgruppens betydning for familien på godt og vondt	63
6.1.3 Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner	66
6.1.4 Hva ville du si om din egen kompetanse	68
7 Avslutning og konklusjon	71
Litteraturliste	73
Vedlegg	78

1 Innledning

1.1 Studiens tema og formål.

Gjennom mange års arbeidserfaring med barn og deres familier har jeg møtt flotte og modige mennesker. I et arbeidsliv med praksis fra barnehager og skoler, til nå å jobbe i andrelinjen i kommunen som familieterapeut har jeg opplevd mange møter med familier. Familier som har valgt å dele sin historie med det offentlige hjelpeapparatet og meg, noe jeg synes er beundringsverdig og som gir en følelse av ydmykhet.

Jeg vil løfte frem møtene med foreldrene til de barna som er i jevnlig kontakt med hjelpeapparatet fordi barnet har en diagnose. I mange av møtene har jeg erfart at fokuset på barnets begrensninger og utfordringer er hovedfokuset. Det gis lite rom for å samtale om hvordan ” har vi det i møtet med hverandre”. Tanker om hva dette kan handle om har gitt meg spørsmål om hva er det som styrer samtalene i møtene, hva er ideene om hva som foregår? Det å være avhengig av et nettverk av hjelpere, hvordan påvirker det familien? Foreldre til barn med litt annerledes utfordringer i dagliglivet må forholde seg til et fragmentert hjelpeapparat. Hvordan foreldrenes opplevelser av å bli ivaretatt, og hvordan de opplever å bli møtt av fagfolk er utgangspunktet for en nysgjerrighet.

I min streben etter å fokusere på, og finne ut av fenomenet anerkjennelse som et viktig tema i relasjon mellom foreldre og fagfolk i en ansvarsgruppe ønsker jeg å bidra til økt fokus på anerkjennelsens muligheter. Jeg har i lang tid undret meg over hva anerkjennelsesbegrepet inneholder, hva det betyr i dagligspråket. I vårt dagligdagse språk er anerkjennelse”... tilsyneladende noget, der gives og modtages af eller fra en anden person” (Wind 1998:38). I min nysgjerrighet på nyansene ved anerkjennelsesbegrepet er jeg blitt oppmerksom på et dypere lag i anerkjennelsestanken. Som terapeut er jeg blitt opptatt av hvordan jeg er bevisst meg selv, og hvordan jeg er bevisst den andre. Tema om anerkjennelse er kommet frem i tankene om det selvbevisste og hvordan jeg ser den andre.

1.2 Bakgrunn for valg av tema.

I antologien redigert av Tøssebro og Wendelborg (2014), refereres det til en stor undersøkelse gjort ved NTNU Samfunnsforskning hvor forskere har fulgt barn med ulike funksjonshemninger og deres familier hvor barna er født fra 1993 – 95. I kapittelet Foreldrenes erfaringer med hjelpeapparatet, omtaler Tøssebro og Kittelsaa erfaringer foreldre har gjort seg.

”Det er opprettet et omfattende system av ordninger og et apparat for å støtte familier med funksjonshemmede barn, men det å måtte forholde seg til hjelpeapparatet oppleves ikke bare som hjelp. Noen ganger oppleves det tvert i mot som en tilleggsbelastning” (2014:153).

Hjelpeapparatet fremstår som fragmentert, ukjent og kan være vanskelig å finne ut av.

Piltz og Gustavsdottir viser til at familien som institusjon har overlevd fra urgammel tid, det er samfunnets minste enhet. Den har en sosial og følelsesmessig funksjon som ingen annen gruppe har kunnet erstatte. Et barns personlighetsutvikling er avhengig av foreldrenes evne til nærhet, kjærlighet og omsorg. Familien er vant til å hankses med ulike livsoppgaver, og det er ikke noen oppgaver som ikke vedkommer de andre familiemedlemmene. Foreldrene har hovedansvaret for denne oppgaven (1994).

Offentlige myndigheter har ansvaret for å sørge for gode rammebetingelser for familien. Det offentlige har også et ansvar for å hjelpe og sette inn tiltak når et barn har utfordringer som krever det.

Det ligger statlige føringer for krav om samarbeid, og i «Lov om kommunale helse og omsorgstjenester» står det som et av de 6 punktene i Lovens formål:

”§1-1. Sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet”.

Videre i NOU 2005 *Fra stykkevis til helt* fremheves det at det er de mest sårbare og vanskeligstilte pasientene som har størst behov for å bli møtt av en helhetlig tjeneste (2005:3). I handlingsplan for Habilitering av barn og unge fremkommer det etter et landsomfattende tilsyn i kommunene at det er en rekke avvik i kommunene knyttet til samhandling. (2009:107). Videre i samme handlingsplan refereres det til SINTEF rapport *Sosial og helsetjenester for personer med nedsatt funksjonsevne* til en oversikt over utviklingen i perioden 2001 – 2006. Der det vises til at mange familier har store belastninger med å håndtere selve tjeneste apparatet. Mange foreldre er likevel fornøyd med innholdet i tjenestene de mottar. Likevel ser det ut til at fragmenteringen av tilbudene er et vedvarende problem (2009).

Alle gode krefter vil involvere foresatte og skape gode arenaer for samarbeid når et barn trenger bistand fra flere hjelpere. Samarbeid og dialog har vært viktige begreper. Likevel kan det virke som intensjonene ikke har samme betydning hos de enkelte som er involvert. Skal intensjonene realiseres innebærer det at perspektivet må flyttes fra enkeltindividet til også å

gjelde forhold som omhandler det mellommenneskelige. Å kunne ha et metaperspektiv på hva som foregår i møter mellom foreldre og fagfolk bør kunne bidra til et økt felles samarbeid.

1.3 Begrepsavklaring

Jeg velger i denne oppgaven å bruke begrepene *diagnose* og *funksjonshemming* og *funksjonsnedsettelse*. Funksjonshemming har i tradisjonell forstand blitt sett på som en egenskap ved individet. I et slikt perspektiv handler funksjonshemmingen om personens funksjonelle begrensninger, og knyttes til underliggende patologier. Dette kalles gjerne for den medisinske modellen (Tøssebro og Wendelborg 2014). Jeg vil også knytte det til en annen forståelse om å endre perspektiv vekk fra personen, til å gjelde de begrensninger som ligger i det offentlige rom. En rullestolbruker blir for eksempel hindret av trapper og trange dører, det handler ikke bare om personens evne til ikke å kunne bruke bena.

Spørsmål knyttet til diagnoser er et omdiskutert fenomen. Diagnoser kan oppleves som stemplende og opprettholdende til et sykeliggjørende perspektiv. Diagnosebegrepet kan stenge for å se individuelle behov. Et annet perspektiv er der hvor diagnose sees på som en ”døråpner” for ulike hjelpetiltak.

Begrepene diagnose og funksjonshemming ikke utdypet mer enn hvordan foreldrene språksetter begrepene når de gir beskrivelser av barnet. Begrepet *fagfolk* er i denne studien en beskrivelse av ulike profesjoner. Et særpreg ved profesjoner er at de er kunnskapsanvendere. Man må kunne ha blant annet situasjonsinnsikt, besitte ulike ferdigheter, ha teoretisk og forskningsbasert kunnskap, erfaring og et personlig skjønn (Jensen og Ulleberg 2011). Som profesjonsutøver vil du alltid stå i forhold til noen, og du vil alltid ha en oppgave i forhold til noe. Oppgavene vil ofte handle om å fremme noen former for endring.

1.4 Avgrensning av oppgaven

Jeg har valgt å tolke og drøfte handlingene og holdningene informantene beskriver i møte med fagfolk. Jeg har ikke hatt fokus på hva informantene har fortalt om ulike hjelpetiltak, og om hjelpetiltaket har hatt en virkning eller ikke.

Det har kunnet påvirke resultatet at jeg er en kvinne som har foretatt intervjuene da samtlige informanter også er kvinner. Thagaard (2013) viser til hvilken innvirkning forskeren har til det som skal studeres, og hvilken betydning relasjonen har til dem som skal studeres. Det kan ha hatt en påvirkning at jeg før har arbeidet innenfor feltet jeg skal undersøke. Jeg kan også ha

påvirket mine informanter ubevisst i hvordan jeg har språksatt min nysgjerrighet for problemstillingen.

1.5 Hva er ansvarsgruppe?

Barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familier har ofte behov for et mangfold av kommunens tjenester. Dette forutsetter et tett samarbeid og en god koordinering av tiltak på tvers av etater og linjenivåer. Brukeren skal kunne oppleve å få et helhetlig tilbud med klare mål, som er satt i samarbeid med bruker.

”Regjeringen legger vekt på at alle samfunnsborgere skal ha like muligheter til personlig utvikling og livsutfoldelse uavhengig av funksjonsevne. Familier med funksjonshemmede barn skal ha samme mulighet som andre til å leve et selvstendig og aktivt liv, og å kunne delta i arbeids – og samfunnsliv på linje med andre.”

Sitatet er fra daværende statsråd Høybråthen i forordet til *Strategiplan for familier med nedsatt funksjonsevne* (Arbeids-og sosial departementet 2005). Å se på livsløp handler ikke bare om når et barn blir født, men og ulike faser gjennom oppveksten. Hver fase vil ha sine utfordringer. Ved å se litt på historien tilbake i tid, var det på midten av 1960 tallet at antall barn som vokste opp på institusjon ble redusert. Det skulle da bygges opp et offentlig system av ulike tjenester for å gi foreldre bedre forutsetninger for å oppfostre barnet (Tøssebro og Wendelborg 2014). Kommunene har en svært sentral rolle i habilitering av barn, unge og unge voksne. Kommunehelsetjenesteloven og forskrift om habilitering og rehabilitering regulerer kommunens ansvar for å sørge for nødvendig helsetjenester og habiliteringsinnsats til alle barn og unge som bor i eller som midlertidig oppholder seg i kommunen. For det enkelte barnet og familien er oppstartfasen i et habiliteringsløp særdeles viktig. Barnet trenger ofte raskt og nødvendig stimulering for å kunne utvikle seg best mulig, og foreldre er ofte usikre på barnets tilstand og muligheter og hva de selv kan gjøre.

I veileder nr.3/91 fra Statens helsetilsyn medisinsk rehabilitering, beskrives en ansvarsgruppe som en gruppe bestående av de fagpersonene som har mest behandlingskontakt med brukeren, i tillegg til brukeren selv og eventuelle pårørende.

”Når et barn åpenbart har behov for habilitering er identifisert, bør en ansvarsgruppe snarest opprettes. Det er ansvarsgruppens oppgave å sikre at all nødvendig kartlegging gjennomføres og at tiltak igangsettes, koordineres og følges opp i tråd med de overordnede målsetninger i planen og den enkeltes behov” (Statens helsetilsyn 1998 : 42).

Hensikten med å opprette en ansvarsgruppe er å samordne enkelttiltakene rettet mot en bruker fra ulike yrkesgrupper og fagfelt. Bruk av ansvarsgrupper er ikke lovpålagt, men en god arbeidsform som anbefales. Det er det enkelte barns behov som er avgjørende for hvem som skal delta. Det bør være en viss kontinuitet i gruppen, slik at barnet og de foresatte har kontakt med de samme fagpersonene over lengre tid. Gruppen bør ikke ha for mange deltakere.

1.6 Eget forhold til feltet

Min faglige bakgrunn er førskolelærer. Jeg har derfor beveget meg i et annet teoretisk felt enn det systemteoretiske. Jeg har arbeidet innenfor et teoretisk perspektiv hvor det finnes en ”ekspert” og hvor ideen om at du kan stå utenfor det observerende system, å være en observatør uten påvirkning. Min faglige historie er påvirket av et slikt teoretisk bakteppe. Jeg arbeider nå som familieterapeut tilknyttet en helsestasjon og som hjelpetiltak i barnevernet. I spenningsfeltet mellom å se ”klienten” som et ”problem”, til å kunne påvirke til å se klienten som en del i et system, som er gjensidig påvirket av hverandre, er utfordrende. Det å bidra til et mer helhetlig syn og tørre å være litt mer selvrefleksiv gir utfordringer. Jeg er derfor enda mer nysgjerrig på om anerkjennelsestanken kan være en måte å åpne opp for å snakke og utvide perspektivene i relasjonene til foreldrene. Er det av noen ekstra betydning for foreldre å oppleve å bli anerkjent? Mette Helleve skriver i sin hovedoppgave til cand. paed eksamen i pedagogikk(1999) om anerkjennelsen som relasjonens arena. Hun beskriver at det er ikke mulig å konstruere allmenn gyldige kommunikative regler, som er mer anerkjennende enn andre. Det hun skriver om anerkjennelse, skaper en nysgjerrighet hos meg om hva anerkjennelses begrepet handler om.

For noen år siden deltok jeg i et prosjekt hvor fokuset på hvilke faktorer som må være tilstede for at foreldre skal oppleve at de har et samarbeid med hjelpeapparatet vedrørende sitt barn. I tillegg opplevelsen av tilbudet, og om det var til hjelp, og hvorfor. Fagfolks gode erfaringer ble gitt en faglig forankring gjennom systemiske og familieterapeutiske betraktninger. Undringen etter prosjektet var i forhold til store forskjeller i foreldrenes tilbakemeldinger på hvordan de opplevde å få hjelp, og på opplevelsen av samarbeidsklima mellom foreldrene og fagfolk. Mine egne erfaringer og teoretiske perspektiver kommer frem som et behov for videreutvikling, fordypning og ettertanke.

Perspektiver på forholdet mellom de to grunnleggende dimensjonene makt og hjelp utfordrer de fleste yrkesgrupper. En profesjonell hjelperrolle er ikke bare en hjelperrolle, men en

yrkesrolle som medfører makt og kontroll over andre (Skau 2000). Denne dimensjonen blir et aspekt å ha med i utforskingen av min problemstilling.

1.7 Problemstillingen

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har problemstillingen endret seg. Utgangspunktet var å skrive om foreldrenes opplevelse av å bli anerkjent for sin foreldrekompetanse i en ansvarsgruppe. Gjennom intervjuene har jeg fått innblikk i informantenes hverdag med et barn som trenger foreldrenes støtte på en annen måte enn andre barn. Informantenes kontakt med fagpersoner i en ansvarsgruppe, om relasjoner og når de føler seg anerkjent, når de ikke føler seg anerkjent. Problemstillingen ble derfor noe endret. Endringer i problemstillingen er ofte vanlig, og problemstillingen får *ofte ikke sin endelige utforming før resultatene av undersøkelsen presenteres* (Thagaard 2013:51) I arbeidsprosessen med min oppgave, kan Thagaards utsagn bekreftes.

Min problemstilling er:

Mellom kulepunkter og narrativer.

”Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?”

Problemstillingen handler om hva jeg ønsker å vite noe om. Det er med på å legge føringer for det videre arbeidet, og om hvordan man skal gå frem i forskningsarbeidet.

Hvordan oppleves det å være foreldre til et barn, som har behov for mange hjelpere, hvor du som forelder møter ulike fagprofesjoner i en ansvarsgruppe?

1.8 Nytteverdi

Jeg mener dette prosjektet kan ha nytteverdi for de fem informantene som har deltatt, og for fagfolk som er tilstede i ansvarsgrupper. Som en overordnet tanke eller idé, ønsker jeg å gi en tilbakemelding til forskningsfeltet i forhold til kunnskapsfeltet innenfor kommunal sektor. Jeg har tenkt at prosjektet kan ha en nytteverdi for de familiene og fagfolk som utfordres i relasjonen og kommunikasjonen om hvordan det kan se ut i daglig praksis, samt at prosjektet kan være et bidrag inn i forståelsen av personlige erfaringer, historier om livet og hvordan teori og metode kan påvirke praksis.

1.9 Oppgavens struktur

I kapittel 1 er utgangspunkt for valg av tema, studiens kontekst, og bakgrunn for oppgaven definert. Videre er det vist til bakgrunn for valg av forskningsspørsmål og problemstilling, samt formålet med undersøkelsen.

I kapittel 2: Hovedteoretiske perspektiv og teoretisk forankring som er lagt til grunn for oppgaven. Det vises til tidligere forskning, og sentrale begreper, samt en begrunnelse av de valg og avgrensinger som er foretatt.

I kapittel 3: Redegjørelse for metodevalg, begrunnelse av vitenskapsteoretiske ståsted og valg av forståelsesramme.

I kapittel 4: En redegjørelse for valg av analysemetode. Kirsti Malterud sin modifisering av Giorgis fenomenologiske analytiske metode, samt hvordan kategoriene har kommet frem fra materialet.

I kapittel 5: Presentasjon av funnene.

I kapittel 6: Drøfting av funn opp i mot teori beskrevet i teorikapittel, og egne refleksjoner i forhold til funn og teori.

I kapittel 7: Oppsummering av drøftingsdelen og avslutning av oppgaven.

2 Teori

2.1 Tidligere forskning

Min forskning tar utgangspunkt i å finne ut av foreldrenes opplevelser av å bli anerkjent av fagfolk for sin foreldrekompetanse. For å skaffe meg en oversikt over litteratur som finnes om emnet gjennomførte jeg søk i databaser som Bibsys, Oria, SweMed+, Cochrane Library, SosINDEX. Jeg brukte søkerord på både norsk og engelsk som support team, disabled, recognition, parenting.

Ved søk på internett for å finne ut om hva som er forsket på om foreldres opplevelse av anerkjennelse i en ansvarsgruppe, finner jeg lite hvor dette fremstår sammen. Ved søk i Bibsys på bare "anerkjennelse" kommer det frem 113 treff. Det omhandler anerkjennelse i mange ulike sammenhenger. Det kan tyde på at anerkjennelse er et begrep som brukes vidt. Jeg finner flere artikler i Idunn innenfor rus og psykiatri hvor anerkjennelse er beskrevet i forhold til samtaler og relasjoner.

Jeg har funnet lite forskning som eksplisitt gjelder forskning på foreldres opplevelse av anerkjennelse av sin foreldrekompetanse i ansvarsgruppemøter. I en artikkel i Tidsskrift fra den Norske legeforening 2007 skrives det om forskning som er gjennomført av E-K. Grøholt R. Nordhagen, A. Heiberg i forhold til mestring hos foreldre til barn med funksjonshemninger. Denne undersøkelsen refererer til en stor nordisk randomisert undersøkelse fra 1996. Funnene i denne undersøkelsen kan tyde på at foreldre til barn med psykisk utviklingshemning mestrer hverdagen dårligere enn foreldre til barn uten kronisk sykdom eller funksjonshemning. Funnene kan også tyde på at disse foreldrene mestrer hverdagen dårligere enn foreldre til andre barn med kronisk sykdom/funksjonshemning.

I boken til Tellevik og Storliløkken (2003) er det samlet en rekke artikler som retter søkelyset på forhold knyttet til habilitering og rehabiliterings arbeid. Det beskrives utfordringer klienter, pårørende, faglige og administrative aktører møter i arbeidet. Noen av perspektivene omhandler ansvarsgruppens ansvar for ansvarsavklaringer og beslutningsprosedyrer. I dette ligger det en avklaring om hvilke kunnskap som er nødvendig hos de ulike instansene. En planlegging og organisering med utgangspunkt i habilitering av klienten i sitt eget miljø.

I antologien *"Oppvekst med funksjonshemming, familie, livsløp og overganger"* (2014) er det bidrag fra ulike forskere som er knyttet til NTNU Samfunnsforskning. Historisk sett er barn med en eller annen funksjonshemming blitt stemoderlig behandlet. På tidlig 1800 tallet vokste

det frem egne skoler for bestemte diagnosegrupper. Videre på begynnelsen av 1900 tallet ble det argumentert med at belastningen på familien med funksjonshemmede barn var for stor. Det offentlige måtte sterkere inn for å berge familien. Det ble opprettet internatskoler hvor personalet var tilstede hele døgnet, og foreldrene ble oppfordret til å glemme barna (Grunewald 2008). Etter hvert oppstod det en diskusjon som handlet om at disse barna ble fjernet fra det miljøet og samfunnet de skulle fungere i som voksne. Nic Waal (barnepsykiater) hevdet at familien var et bedre terapeutisk miljø enn en institusjon (2014).

I 1960-årene blir internatskolene mer og mer avviklet. Det betydde ikke at barna ble overlatt kun til familien. Det ble ansett som: *Nødvendig å legge forholdene til rette slik at foreldrene får bedre forutsetninger for å gi funksjonshemmede barn en best mulig oppfostring*” (St. melding 88, 1966 -67:21).

I ettertid har temaet blitt lite debattert. Det har vært et ubestridt prinsipp, det er selvsagt at det ikke er behov for noen videre drøfting (2014). Når det gjelder hvordan vi behandler eller møter foreldre til barn som er ”annerledes” er det vanskelig å si hva som er den beste måten å gjøre det på. I boka *Annerledeshet – Sårbarhetens språk og politikk* av Kristeva og Engebretsen (2010), blir det fremsett ulike perspektiver på det å se på det å være annerledes. Det blir presentert forskning på emnet å føle seg annerledes. Det samme beskrives i en artikkel i *Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation* skriver Choen, C.B og Napolitano, D : *The Social Construction and Disability*.

”One cannot separate the psychological adjustments from the contextual environment. As stated previously the social construction of disability is powerful” (2007:148).

2.2 Teoretiske perspektiv

Her vil jeg presentere det teoretiske hovedperspektivet og de viktigste teoriene jeg lener meg på når jeg skal analysere datamaterialet.

De teoretiske perspektivene i denne oppgaven har vært en kontinuerlig prosess hvor ny kunnskap og dypere innblikk i flere teorier utvider min kunnskap. Det har vært et samspill mellom egen forståelse, fordypning i teorier, egen problemstilling og tolkningen av det empiriske materialet hvor ny kunnskap har vokst frem. Malterud viser til at i de fleste prosjekter utvikles den teoretiske referanserammen underveis i et samspill med innsamling av data og i etterkant analysen (2013).

2.3 Bakgrunn for valgte teoretikere

Mitt utgangspunkt i denne oppgaven er kommunikasjonsteori, systemteori og dialektisk teori. Anerkjennelse som begrep vil jeg se på i lys av Hegel sin filosofi med utgangspunkt i Anne Lise Løvlie Schibbye sin tolkning av Hegel. Jeg har valgt teoretikere som Gregory Bateson, Anne Lise Løvli Schibbye i forhold til dialektisk teori, Kenneth og Mary Gergen, Harlene Anderson, HC Wind, Jakku Seikkula og Michael Foucault.

Schibbye drøfter anerkjennelse i perspektiver fra Hegels filosofi og forskningsbasert kunnskap. Hun tar særskilt for seg anerkjennelse innen psykoterapeutisk praksis (Schibbye 2002). Hun henviser til Berit Bae (1992) som hevder at anerkjennelse er et stort og mangefasettert fenomen som ikke kan reduseres til noen enkel ”kommunikasjonsmåte”.

Gregory Bateson var ikke så opptatt av hva vi tenker og vet, men heller hvordan vi tenker og vet. Han utviklet en metateori som er overordnet i forhold til en lang rekke vitenskaper. Bateson var opptatt av forståelsen av hvordan mennesker erkjenner og erfarer virkeligheten i relasjoner (Ølgaard 2004). Gergen og Gergen er opptatt av den sosiale prosessen hvor man arbeider seg frem til en konstruert felles forståelse gjennom språket. Ken Gergen er opptatt av blant annet hvordan språket påvirker tolkninger og beskrivelser, og at psykologisk kunnskap ikke uproblematisk kan anvendes på mennesker (Lock og Strong 2014). Anderson utfordrer diktomien ekspert- ikke ekspert og hierarkiske strukturer som er knyttet til den. Hun tillegger ”kjemien” mellom mennesker en sentral rolle. Hun beskriver begrepet ”samtale” som det som foregår mellom klient og terapeut, og er opptatt av å fremheve klientens stemme. Seikkula er opptatt av at mennesker lever i sosiale relasjoner selv om de blir behandlet som enkeltindivider. Han mener vi bringer med oss vårt personlige nettverk inn i samtalen. Med andre ord – vi befinner oss i et nettverk av relasjoner kun når to personer er fysisk tilstede.

Foucault hevder at vi på en eller annen måte blir formet av systemet for kunnskap og makt som vi er født og oppvokst i. I boken ”Diskursens orden” (1999) fremstiller Foucault diskursproduksjonen i ethvert samfunn hvor den blir kontrollert, sortert og organisert og fordelt ved hjelp av en mengde prosedyrer.

”Prosedylene har som funksjon å avverge diskursens krefter og farer, beherske dens karakter av å være en tilfeldig begivenhet, og omgå dens tunge skremmende materialitet” (1999: 9).

I mitt materiale fremkommer det ulike perspektiver om makt, som beskrives fra informantene. Dette handler om posisjoner og hvordan makten kanaliseres inn i møtet, og fraværet av å

samtale om hva som skjer. I intervju spørsmålene var det ikke fokus på å spørre om dette perspektivet. Det er av den grunn et interessant perspektiv å ta med videre.

2.4 Utgangspunkt for overordnet perspektiv

1. Systemteori og det systemiske perspektivet.
2. Kommunikasjonsteori
3. Dialektiske relasjonsteori og forståelse.
4. Perspektiv på makt.

I forordet til boka ”Sosialkonstruksjonisme – teorier og tradisjoner ” skriver Einar Aadland slik:

”Det finnes ingen monologer, kun dialoger” Det er en spissformulering av synet på sosialkonstruksjonismen. Kunnskap om verden er ikke noe vi kan laste ned fra den naturlige verden, slik den faktisk foreligger. I stedet konstruerer vi våre egne versjoner av kunnskap i daglig interaksjoner og dialoger. Derfor er språket så dramatisk viktig for sosialkonstruksjonismen” (2014).

I mitt overordnede perspektiv vil sosialkonstruksjonismens ideer ligge til grunn, med utgangspunkt i hvordan vi konstruerer våre egne opplevelser i interaksjon med andre ved hjelp av språket. I et sosialkonstruksjonistisk perspektiv er man i følge Harlene Anderson (2003) opptatt av, og undersøker, dagligdagse hendelser som individet vanligvis tar for gitt. Hun beskriver det slik og viser til Giddens (1984):

”De undersøker begge dagligdagse anskuelser og praksisser, som tages for givet, hvordan vi skaber og forstår individer og sociale institutioner, hvordan vi deltager i det vi skaber, oplever og beskriver”(2003:66).

Når Giddens henviser til *begge* snakker han også om hermeneutikken, og mener både hermeneutikken og sosialkonstruksjonismen tar utgangspunkt i et fortolkende perspektiv. Det blir lagt vekt på ordenes betydning og mening som knyttes til erfaringer i livet. Betydning som er konstruert og ikke forutbestemt. Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv fokuserer på hvordan språket brukes og må forstås som at språket spiller en sentral rolle for begge i samtalen ved at ” ···det betones at anskuelser og praksiser er forbundet, skapt av og foregår i sproget ” (2003:67).

Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv fokuserer på at språket brukes til å skape verden. Ved bruk av språk forhandles det og stilles spørsmål ved det vi tar for gitt. Språket er aktiv

handling og virkemiddel i denne sosiale utvekslingen. Det er ikke mulig å gi en riktig tolkning av en hendelse, det er ikke mulig å komme frem til EN sann forståelse. ”Sandheden afsløres ikke”(2003: 68). Mennesket konstruerer sin virkelighet gjennom språklig interaksjon, og er dermed sterkt påvirket av den kulturelle konteksten man befinner seg i. Prosessen er en aktiv handling som bygger på forhandlinger og samskapning av mening. Verden oppdages ikke, den skapes i følge Gergen. Intervjusituasjonen er et eksempel på samhandling, hvor språk og uttrykk mellom informant og forsker, gir grunnlaget for en samskapning i transkribert tekst.

2.5 Systemteori og det systemiske perspektivet

Ved å bruke systemteori og ha det systemiske perspektivet angir vi en ramme for hvordan vi kan forstå menneskers samhandling. I systemteorien er man opptatt av hvordan mennesker organiserer seg i sosiale systemer, og Gregory Bateson (1904 – 1980) ansees som en markant skikkelse innenfor systemteorien. Systemteori viser til en betraktningsmåte der det man undersøker grupperes inn i større systemer. Det er en betraktningsmåte der relasjonene mellom enhetene, i stedet for egenskapene ved systemene, som bestemmer systemets karakter og dynamikk (Tjernsland,O.A. og Eriksen, P 1995, Artikkelsamling 1 2011).

”Et system er mer enn summen av delene”(Hårtveit/Jensen 2008). Det observerende system sees slik:

”Enhver plass utenfor, som observatør eller nøytral, som en umulighet. Sannheten sitter i øyet til den som ser, og alt vi har å støtte oss til er vår subjektivitet eller våre konstruksjoner. Man kan ikke lenger beskrive en familie fra en utenfra posisjon, men beskrivelsen er avhengig av hvilke rammer, verdier, erfaringer m.m den som beskriver har. Det er ikke mulig å innta en nøytral og objektiv posisjon. Vi er alle deltakere, og det finnes ingen tilskuerplass” (Jensen og Ulleberg 2011:87).

Det kan tolkes som at et system, en familie, eller en bedrift er noe mer enn summen av individene. I en ansvarsgruppe hvor det er medlemmer fra flere etater og fagprofesjoner i tillegg til familien finnes det mange identiteter, flere kulturer, og kanskje en egen verdi for hver av dem som skal tas hensyn til. Hårtveit og Jensen hevder at i stede for å ha fokus på personers egenskaper for å forstå deres handlinger, bør fokuset rettes mot kommunikasjonen mellom medlemmene. Det enkelte medlem må erkjenne seg selv inn i gruppen, vi er alle deltakere. Det er først da vi vil kunne få helhetsperspektiv av problematikken. Fokuset rettes mot helheten og helheten blir den rammen gruppa velger å kommunisere ut i fra.

Ved å anvende dette perspektivet blir ikke fagpersonens utgangspunkt noe mer gyldig enn familiens utgangspunkt. Det fortelles bare andre versjoner.

Kontekst er et begrep Bateson bruker for å understreke hvilken betydning forståelsesrammen har for hvilken mening vi gir uttrykket (2001:60). *”Without context, words and actions have no meaning at all”* (Ølgaard 2001).

Bateson hevder at samtidig som konteksten hjelper oss med å tolke enkelthendelser eller fenomener kan enkelthendelser gi kontekst en ny mening. Det betyr at det mellom kontekstforståelse og mening ikke trenger å være et fast hierarkisk forhold. Det er nyttig å finne ut av hva deltakerne i samtalen tenker om hva slags samtale de er en del av, og hva deres forståelse av relasjonen er (Ulleberg 2005).

2.6 Kommunikasjonsteori

«Jeg sier ikke det jeg sier. Jeg sier det som blir hørt».(H.D. Larsen).

Mennesker lever sine liv i relasjoner til noe annet. I alle relasjonene vi inngår i forekommer det kommunikasjon. Gregory Bateson sier at det er umulig og ikke å kommunisere. Det går ikke an å oppføre seg på en måte som ikke vil tolkes og forstås av andre (Jensen /Ulleberg 2011: 22)

Relasjon er grunnleggende i kommunikasjonsteori (Jensen/Ulleberg 2011). Det er relasjoner vi forholder oss til, snarere enn fysiske gjenstander. Bateson utdyper hva han mener relasjoner dreier seg om. Når hendelser settes inn i kontekst, i kommunikasjonsmessige, meningsbærende rammer, vil fenomener kunne fortolkes og forstås (2011). Vi må kunne ha flere tanker i hode samtidig. Kommunikasjon foregår alltid på flere nivåer, og vi kan ha flere versjoner av virkeligheten. Våre erfaringer er om hverandre, om verden og om oss selv i relasjoner til andre (2011).

Kommunikasjonsteori handler for en del om å beskrive hva som skjer på en enkel måte. Med utgangspunkt i en sender og en mottaker av et budskap. Bateson sin teori er mer kompleks og handler om våre ideer om det vi tolker. Vi forholder oss ikke til tingene i seg selv, men ideen om det vi ser. Et budskap blir derfor til i kraft av det vi oppfatter, erfarer og opplever. Når vi sier vi forstår mener Bateson at vi forstår ut fra egne konstruksjoner, og vi tolker det den andre sier inn i vår egen konstruksjon. Det betyr ikke at vi nødvendigvis har forstått hva den andre sier, men mer et resultat av egne tolkninger av hva den andre har formidlet (Anderson 2003).

Gadamer sitt begrep ”det usagtes uendelighet” (Anderson 2003) beskrives som at det er ikke noe ord som fremstår fullstendige klart og entydig. Alle inneholder de usagte betydninger og tenkbare nye tolkninger som krever uttrykk og formuleringer. Ved å lytte til hverandre og søke etter det usagte vil vi gjennom denne prosessen ha mulighet for å komme i en posisjon hvor vi kan forstå, ikke personen, men hva som blir sagt. Det er kjennetegnet på en dialog som bidrar til en forandring og som får den til å fortsette. Ressursen som ligger i ”det usagte” finnes i den evnen vi har til å være i språket med hverandre, og at det i språket vil oppstå nye historier.

Filosofen Kenneth Gergen mener at mening skapes i et sosialt fellesskap, og at språket er mellom mennesker og en del av en kultur. Han mener at vår tolkning av det vi ser er avhengig av vår egen evne til artikulering og å tilpasse disse tolkningene i en sosial sammenheng. Språket tilbyr mange muligheter for beskrivelser, og vi ender ofte opp med å beskrive resultater av handlingen, i stede for selve handlingen (2003).

I boken *Från påverkan til medverkan, terapi med språkssystemisk synsett* av Harlene Anderson og Harold A. Goolishian skriver de om et problemformet system. De hevder at et slikt system er et handlingssystem som oppstår i et nettverk av personer som kommuniserer omkring de spørsmål som er et problem for dem. Videre defineres et behandlingssystem som et språkssystem med grenser som blir belagt av et språklig formidlet problem. I den betydningen er det ikke familien som skaper eller er problemet, men heller kommunikasjonen om problemet som definerer systemet. I en språkssystemisk tilnærming vil de som deltar i kommunikasjonen som definerer problemet, også definere behandlingssystemet. De sier det er gjennom kommunikasjon vi kan skape og endre på sosiale mønstre. Det betyr ikke at vi deler samme sosiale virkelighet, men at vi kan ha en gjensidig samordning av problemet. Goolishian og Anderson påpeker at i et problemformet system kan fort ideen om at et problem er uløselig oppstå, og beskriver videre at det er ikke slik de vil tolkes. Anderson og Goolishian mener at et system er flytende og i stadig forandring, og at medlemmene i et system kan forandres like mye som definisjonen av problemet. Det betyr at problemet ikke blir borte men kan oppløses og snakkes om på andre måter (Anderson og Goolishian 2011).

2.7 Dialektisk relasjonsteori

Her vil jeg ta utgangspunkt i Anne – Lise Løvlie Schibbye sine tanker om en relasjonsteoretisk modell. I innledningen til boken *Erkjennelse og Anerkjennelse* (1999) omtaler Berit Bae og Jan Erik Waastad Schibbye sin teori som en *åpen* modell. Det innebærer at modellen

gis en ramme og at begrepene gradvis fylles med mening og nyanser etter hvert som de blir satt i relasjon til andre begreper og brukt i nye sammenhenger. At modellen er åpen betyr ikke at den er verdinøytral, men at fokuset rettes mer mot opplevelsesaspektet ved en relasjon, og derav kan dirigeres mot følelser.” *I åpenheten kan det ligge antagelser om at visse kvaliteter ved forholdet har større betydning enn andre*” (1999:12).

Det som særpreger mest den dialektiske relasjonsteorien er at begrepsapparatet er forsøkt formulert i et opplevelses- og fenomennært språk. I andre teorier kan språket oppleves som om vi fjerner oss fra den måten vi omtaler følelser på i det daglige. Eksempler på begreper kan være: ”adekvate, affekt, impuls kontroll ” som vil gi en følelse av et mer ”ekspertspråk” (Bae/ Waastad 99:14). Et slikt språk kan fort bidra til å skape avstand til følelsesuttrykk og skape vanskeligheter for gjenkjenning og innlevelse. Det å kunne skape bedre forutsetninger for praksis, for refleksjon og innlevelse og handling har vært det grunnleggende i denne teorien.

En kritikk som er rettet mot denne tenkningen er at det kan være vanskelig å se begrepene i forhold til annen teori som belyser noe av de samme fenomenene. Det kan oppleves frustrerende å forholde seg til en teori hvor meningen og innholdet i begrepene befinner seg i en kontinuerlig prosess.

Likevel fremstår denne teoretiske modellen som fruktbar i forhold til å forstå praksis. Et fenomennært begrepsapparat gjør det lettere å fokusere og intervenere (1999). I forhold til begrepsapparat vil det alltid være knyttet noen utfordringer ved hvilke måter de sees på, hvilke sammenhenger de rettes mot og hvordan man verdsetter de fenomener det rettes mot.

I Schibbye sin modell er det noen sentrale begreper som beskrives. Selvet, det ubevisste som relasjonelt fenomen, delprosessbegrepet, og anerkjennelsens dialektikk. Jeg har valgt å beskrive begrepene: ”Selvet” og ”anerkjennelsens dialektikk”. Selvet sier noe om viktige aspekter i forhold til hvordan vi lever i relasjoner med oss selv, og anerkjennelsesbegrepet beskrives som noe som leder frem til om relasjoner stagnerer eller utvides. Det henviser tilbake til denne oppgavens problemstilling om fokus på opplevelser av anerkjennelse og betydningen av utvidelsen av relasjoner.

Fra de gamle grekernes tid beskriver Platon Selvet som en sosial konstruksjon (Seikkula og Arnkil 2000). Han mente det var umulig å gi en rasjonell beskrivelse av forståelser som kommer frem gjennom dialog. Kenneth Gergen var en av de første blant sosialpsykologene

som rettet forskningen sin mot konstruksjonen av Selvet. Gergen fokuserte på hvordan folks selvaktelse og selvoppfattelse endret seg i en reaksjon på hvilke mennesker de var sammen med og påvirket av. Man kan anse Selvet som et produkt av de situasjoner som er av betydning (Bruner, J 2009). Et annet viktig argument Gergen er opptatt av, er at resultatene ikke kan generaliseres til andre situasjoner enn der de er oppstått. I min undersøkelse vil det bety at mine informanternes fortellinger ikke kan gjenoppstå i en annen kontekst. Bruner refererer til Donald Spence som mener at Selvet opptrer i rollen som historiefortelleren og at vi aldri vil kunne finne det ”virkelige” problemet. En fortolkning gir kun en nyttig kommentar til noe (Bruner 2009).

I den relasjonelle Selv-modellen som Schibbye beskriver forstås Selvet som et nettverk av relasjoner. Influert av Meads tanke om jeg-et og meg-et defineres Selvet som relasjonen mellom en jeg –side og meg –side. Jeg - siden er den som gir kraft og forandringspotensialet til Selvet. Meg – siden er den som skaper identitet og stabilitet over tid. Videre beskrives det to motstridende behov i utviklingen av Selvet. Det ene er behovet for å ha en egen avgrenset identitet, og det motstridende behovet er å være i relasjon, ha tilknytning og være nær (Bae og Waastad 99:16).

Dette innebærer at mennesket kan forholde seg til seg selv og til det forhold det har til omgivelsene. Prosessene går både innover og utover, og forstås som gjensidig avhengige, som i dialektisk tenkning. Det jeg gjør mot meg selv reflekteres i relasjonen til andre, og det jeg gjør mot andre, reflekteres tilbake på meg selv og skaper forutsetninger for hvem jeg blir. Schibbye beskriver dette som dobbelhetsprinsippet. Å bli gjort oppmerksom på at jeg har et ansvar for det jeg gjør mot deg, og at det også vil reflektere hva jeg gjør mot meg selv. ”Hva er det jeg forteller meg selv gjennom min måte å være på ovenfor deg?” Det er utfordrende med tanke på å bli ansvarliggjort i kommunikasjonen.

Innenfor denne rammen å tenke i, er det ”sunne mennesket” et individ som ikke blir stående i sin avgrensning eller i sine forhold, men som evner å *oppheve seg selv i et liv som er foranderlig*. Med det menes at mennesket både kan gjenvinne og slippe sine grenser, og ha oversikt over sitt eget Selv og den andre (Shibbye 2002 : 97).

I følge det postmoderne perspektivet er Selvet ikke en stabil og varig størrelse, begrenset av tid og sted. Selvet er pågående selvbiografi som vi konstant skriver på og redigerer.

”Vi lever vores narrativer, og narrativerne bliver vores liv, vores virkeligheder bliver vores historier og vores historier bliver vores virkeligheder” (Anderson 2003: 268).

Skjervheim skriver :

"I forandringen ligger oppgaven å gi avkall på egne forestillinger om en selv. Det å betrakte en annen som likeverdig, likevitende person, i stede for en som skal observeres og objektiviseres , er den eneste måten å være i en genuin dialog på. (Skjervheim 1976: 69 -80).

Scibbye skriver at anerkjennelse er helt sentralt i dialektisk teori. I begrepet ligger ideen om å se igjen, gjenkjenne, skjelne, befeste, erkjenne og styrke (2002:245). Hun henviser til Gadamer's tanke om en sammenheng hvor vi må "bygge opp den andre"(2002:246). I mange sammenhenger blir anerkjennelse brukt som et begrep hvor vi har en forestilling om at alle vet hva det legges i det, og hva vi tenker det betyr. Ordet er en avledning av verbet å *erkjenne*. Det er et dagligdags begrep vi bruker innenfor pedagogiske og psykologiske sammenhenger. I vårt dagligdagse språk er anerkjennelse: "...tilsynelatende noget, der gives og modtages af eller fra en anden person"(Wind 1998:38). Ludvig Wittgenstein mener at et begrep må ha et hjemsted i det daglige anvendte språket, og har det ikke en forankring vil det lett «forhekse forstanden» Har ikke begreper denne tilknytningen til dagligspråket er det kunstig skapte begrep (Wind 1998). Det kunstig skapte betyr med bakgrunn i Hegels forståelse, at begrepet bare finnes i noen sitt hode.

Det å anerkjenne og det å føle seg anerkjent er forbundet med det å ha tilgang til egne følelser, tanker og opplevelser. Grunnen for å kunne anerkjenne ligger i at den som anerkjenner må føle et behov for å bli betraktet som en kompetent anerkjennende person. Opplevelsen av å føle seg anerkjent bidrar til at vi føler at vi har en verdi. I anerkjennelsen er vi hverken ubetydelige eller likegyldige i denne verden.

Schibbye beskriver noen "ingredienser" i anerkjennelse: lytting, forståelse, aksept, toleranse og bekræftelse. En kritisk røst til denne fremstillingen er fra Mette Hellev sin hovedoppgave til cand.paed eksamen i pedagogikk, hvor hun stiller spørsmål om vi på forhånd kan bestemme oss for hvordan vi skal oppføre oss, eller ha en bestemt væremåte, for å oppnå et bestemt mål i en relasjon. Hun refererer til Berit Bae som hevder at anerkjennelse må sees som en grunnleggende holdning eller et ideal som rommer mange væremåter. Rent konkret vil anerkjennelsen komme til uttrykk på forskjellige måter i ulike relasjoner og kontekster.

2.8 Perspektiv på makt

Den franske filosofen Michel Foucault (1926 – 1984) er opptatt av hvordan makten viser seg på ulike måter, i strukturer, politisk, i diskurser og i relasjoner. Foucault sier noe om hvor lite

kritiske profesjonelle hjelpere er i forhold til å diskutere i mange sammenhenger den rollen jeg har som profesjonell helper og kontrollør. Foucault hevdet i 1983 at:

” Enhver menneskelig relasjon er i en viss grad en maktrelasjon. Vi beveger oss rundt i en verden av endeløse strategiske relasjoner. (...) En maktrelasjon er verken positiv eller negativ i seg selv, men den kan være farlig, så det er viktig å vurdere på hvert enkelt nivå hvordan den kan kanalisere makten på best mulig måte ” (gjengitt fra Seikkula og Arnkil 2007:164).

Foucault hevder at makt viser seg i relasjoner og må studeres i forhold til hvordan den kommer til uttrykk i praksis. De indirekte former for makt kan være vanskelig å få øye på både for profesjonsutøveren og klienten. Makt er ikke noe noen besitter og andre ikke.

Makt dreier seg om påvirkning, og det finnes et par momenter i maktdefinisjon som er uavhengig av uenigheter om intensjon og virkning. Disse momentene er maktens grunnelementer. Det første momentet er *avhengighet*. Makt forutsetter avhengighet. Det vil ikke oppstå makt om det ikke finnes et avhengighetsforhold. Maktens avhengighetsforhold kobles ofte til noe som er av betydning for en annen (Bjartveit og Kjærstad 2001).

Maktens andre grunnelement er *definering av virkeligheten*. Ved å fastsette en konstruksjon og etablere den som en sannhet, har man makt. Konstruksjonen angir hva som er gyldig kunnskap og de rette handlingene (2001). Forholdet mellom de to grunnleggende dimensjonene makt og hjelp utfordres de fleste yrkesgrupper. En profesjonell helperrolle er ikke bare en helperrolle, men en yrkesrolle som medfører makt og kontroll over andre (Skau 2000).

Et sosialkonstruksjonistisk argument for å kvitte seg med ordet ”makt” er at mennesker knytter mening til begreper. De er blitt til sosiale konstruksjoner som betyr noe for oss, og blitt virkelige. Det betyr at *”Mennesker skaper ideen om makt, og så oppfører de seg som makt eksisterer”* (Bateson 1972, referert i artikkelsamling 1 2011).

3 Metode

3.1 Innledning

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for studiens vitenskapsteoretiske perspektiv og metodologisk valg. Vitenskapsteoretisk forankring har betydning for hva forskeren søker informasjon om. Hvordan det forskningsmessig legges opp i forhold til undersøkelsen, og vise det utgangspunkt forskeren har. Målet med denne oppgaven er å belyse foreldre sin opplevelse av å bli anerkjent for sin foreldrekompetanse av fagpersoner. Når skjer det, og hvordan kommer det til syne i en ansvarsgruppe. Samt å innhente opplysninger om hva anerkjennelse betyr for foreldrene, hva det gjør med dem når de opplever seg anerkjent, og hva som skjer når de ikke opplever anerkjennelse i møtene. Hva gjør det med relasjonen til de profesjonelle i gruppen. Således måtte det benyttes foreldre som kilde, og det har vært gjennomført fem intervju. Jeg har benyttet kvalitativ forskningsmetode og kvalitativt forskningsintervju. Dette har krevd at jeg har vært nødt til å foreta mange etiske vurderinger, valg av metode, og utførelse av intervjuguide.

3.2 Vitenskapsteoretisk ståsted

3.2.1 Postmodernismen

Kvale og Brinkmann hevder at postmodernismen er en reaksjon på modernismen. Modernismen betrakter vitenskapelige fakta som allmenngyldige, objektive og generelle. Til forskjell er postmoderne epistemologi opptatt av samtalen mellom mennesker. Det kan forstås som at kunnskap eksisterer i relasjon mellom mennesker og verden. I en postmoderne tradisjon er det færre og færre ting som er fastlåst som sannheter. Det er mer allmenngyldig at ting kan sees på flere måter og oppleves på flere måter (Kvale og Brinkmann 2012). I denne oppgaven kommer historiene frem gjennom samtale, refleksjon, og i ettertanke mellom informanten og meg. Det oppstår nye konstruksjoner gjennom en gjensidig påvirkning mellom oss. I så måte har jeg en postmodernistisk tilnærming i min forskning. Jeg forstår postmodernismen slik at gjennom den kunnskapen som produseres, er også kontekst en grunnleggende forutsetning. Kunnskap er ikke overførbar til andre kontekster enn der den er skapt. Av den grunn blir jeg som forsker også en del av hele prosessen ved at jeg erkjenner at jeg er en del av samtalen.

Postmodernismen betrakter viten som et sosialt, kulturelt, kommunikativt og språklig fenomen (Anderson 2003:252). Viten oppstår i kommunikasjon og relasjonen mellom oss. I

postmodernismen fokuseres det på hvordan personer uttrykker seg. Kunnskapen er avhengig av den sammenheng den utvikles i og er nødvendigvis ikke overførbart til andre situasjoner (Thagaard 2013). I min forskning vil det bety at de funn jeg har kommet frem til, nødvendigvis ikke vil kunne overføres til andre personer eller situasjoner. Derfor finner jeg aspektene postmodernismen bygger på som viktige aspekter å ha med inn i en forståelse av hva som foregår i en ansvarsgruppe. Der det nettopp er viktig å ha fokus på helhet, sammenhenger, relasjoner, språk og kontekst. Hvordan tolkes meningen i disse møtene?

En retning innenfor det postmoderne er det konstruktivistiske perspektivet, som oppfatter kunnskap som konstruert av de som deltar i en bestemt sosial sammenheng. Verden blir ikke avbildet, men tolket, og blir sett ulikt avhengig av hvem som ser (Jensen og Ulleberg 2011). Virkeligheten skapes gjennom språk og samhandling i et fellesskap. Vår opplevelse av mening og vår forståelse av oss selv, andre og verden blir skapt i interaksjon med omverdenen. Sosialkonstruksjonismen deler også det konstruktivismen oppfatter om at mennesket ikke kan få objektiv sann erkjennelse av virkeligheten (Lundby 2000). Ut i fra det perspektivet betrakter jeg konstruktivismen og sosialkonstruksjonismen som to sider av samme sak. Selv om sosialkonstruksjonismen legger stor vekt på den kulturelle konteksten vi snakker ut i fra.

Som nevnt før har jeg en postmoderne tilnærming i min forskning. Jeg er en aktiv deltaker i den kunnskapen som produseres. Jeg ser det slik at det produseres kunnskap mellom meg og informantene ved hjelp av språket, og jeg er en del av en kontekst.

3.2.2 Fenomenologisk – Hermeneutisk forståelsesramme

Fenomenologisk filosofi ble kjent gjennom den tyske filosofen Edmund G.A Husserl (Jensen og Ulleberg 2011). Fenomenologi tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen, og søker å oppnå en forståelse av den dypere mening i enkeltpersoners erfaringer (Thagaard 2013). En fenomenologisk holdning innebærer å komme et fenomen fordomsfritt i møte og utforske det med et åpent sinn (2011). Fenomenologi er opptatt av hva vi mennesker har tilgang til av opplevelser, hva som skjer mellom mennesker, og mellom mennesker og verden. Thagaard fremhever at en hermeneutisk tilnærming legger vekt på at fenomener kan tolkes på flere nivåer, og at mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer er en del av. Når jeg skal tolke historiene fra informantene, vil jeg tillegge noen forutsette egenskaper ved anerkjennelse som ligger i min egen bevissthet. Jeg vil tolke fenomenene slik det fremtrer for meg. I så måte kan jeg ikke tro at det er en sannhet det jeg har kommet frem til, men kanskje

en dypere forståelse av hva som skjer omkring anerkjennelse i møte mellom foreldre og fagfolk.

Wilhelm Dithley, en av hermeneutikkens foregangsmenn sa:” *Naturen forklarer vi, sjelslivet forstår vi*” (Aadland:174). Med det mente Dithley at vi trenger andre metoder, begreper og teorier for å kunne tolke menneskelige handlinger, sosialt liv og kultur enn når vi skal kartlegge naturen. Kvale (2012) skriver at formålet med en hermeneutisk fortolkning i sin opprinnelse var å oppnå en allmenn og gyldig forståelse av hva en tekst betyr. Senere ble Hermeneutikken utviklet som en erkjennelsesteori som omhandler ikke bare tekst, men også menneskelige uttrykk eller aktivitet (Jensen og Ulleberg 2011). Mennesket er selvfortolkende med forståelsesredskaper som er betinget av tradisjon og historisk liv, og at forforståelse og tolkning inngår som en uunngåelig del av det å forstå et fenomen.

3.3 Kvalitativ forskning

Den opprinnelige greske betydningen av begrepet *metode* er *veien til målet* (Kvale og Brinkmann 2012:99) Når forskning er kvalitativ betyr det vanligvis at man er interessert i hvordan noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles (Brinkmann,S og Tanggaard,L 2010 :11). Man er opptatt av å forstå, fortolke (Hermeneutikk) og beskrive kvaliteten av de menneskelige erfaringene (Fenomenologi) som formidles. Kvalitativ metode egner seg godt til å beskrive og forstå sosiale fenomener (Thagaard 2013). Konteksten ansvarsgruppe som fenomen innehar personlige og mellommenneskelige erfaringer, og jeg har derfor valgt kvalitativ metode for å få frem informantenes forståelse av anerkjennelse og hvordan den kommer frem mellom de involverte. Jeg har valgt å gjennomføre kvalitative intervjuer, fordi jeg ønsker å få informasjon om informantenes personlige opplevelser, historier, synspunkter og hvordan de forstår sine erfaringer. Kunnskapsutvikling i kvalitativ forskning kan aldri bli fullstendig. Det handler om å stille nye spørsmål, være nysgjerrig mer enn å finne universelle sannheter. I metoden har fortolkningen og analyseringen av materialet en sentral rolle. Thagaard skriver at analyse og fortolkning kan sees som to sider av en prosess som fører frem til forståelse av dataenes meningsinnhold (2013). Hun henviser videre til Silverman som mener at forskeren har en forpliktelse til å teoretisere meningsinnholdet i datamaterialet for å sikre kvaliteten av forskningen.

3.3.1 Fenomenologisk metode

I utgangspunktet søkte Husserl en umiddelbarhet og en essens i redegjørelser for våre bevisste erfaringer. I dette lå det en tanke om at det skal ligge en korrekt måte og oppfatte og beskrive essensen i erfaringer på (Lock, A og Strong, T 2014). Husserl endte opp med å gjøre noe helt annet. I sine siste leveår skrev han om menneskets "livsverden" hvor et av formålene var å finne ut hvordan subjekter former og erfarer sin verden gjennom handlinger (Lock og Strong 2014).

Martin Heidegger var elev av Husserl og han snudde Husserls fenomenologiske granskninger på hode ved å ha et ønske om å besvare et grunnleggende spørsmål om forståelsen av vår "væren" i verden. Han baserte beskrivelsene på hverdagspraksiser og oppfatninger hos mennesker i samhandling med livet og hverandre. Det viktige for Heidegger var å beskrive at det vante og kjente for oss er viktig å granske for å kunne tilegne oss et rikholdig språk, og andre verktøy for å kunne tenke utenfor sin egen kulturelle "boks" (Lock og Strong 2014). Når jeg som forsker møter informantens livsverden, møter jeg kjente begreper og formuleringer i deres historier. Når jeg videre transkriberte intervjuene opplevde jeg at noe i min livsverden, en holdning av å ta noe for gitt, eller at det ikke var synlig for meg under intervjuet, hindret meg i å gå dypere inn i informantens tolkninger av begreper. Sannsynligheten for at jeg antok å vite svaret på forhånd er stor.

Ontologi handler om livsanskuelse, hvordan vi forstår virkeligheten, hvordan vi tolker «væren». Jeg vil støtte meg på filosofen Ludwig Wittgenstein som mener at forståelse er noe praktisk som kommer innenfra. Han er opptatt av hvordan vi forholder oss til, og reagerer på hverandre i det daglige livet, gjennom at vi forholder oss til en verden av begivenheter mer enn ting (Anderson 2003). Jeg vil overføre dette også til å gjelde hvordan vi streber etter å forstå relasjoner mellom oss, forstå språket vi bruker, og hvordan vi formes av hvordan vi forstår (ibid).

3.4 Forforståelse

Nysgjerrigheten til hvordan vi forstår oss selv og forstår hverandre i ulike sammenhenger, har gitt meg mange ulike opplevelser. Flere av disse opplevelsene har vært preget av en søken etter «hva var det egentlig som skjedde nå?» Jeg har særlig opplevd dette i møter mellom foreldre og fagpersoner, hvor jeg selv har vært en av fagfolkene. Jeg har hatt et behov for å kunne utforske og videreutvikle mine egne hypoteser om hvordan det er å være foreldre i

møter med fagfolk. Utgangspunktet har ligget i tanken om at fagfolk ser på selv som ekspertene som skal ivareta barnets beste gjennom å påvirke foreldrene. Ved å kunne fordype meg mer i hva det er som kommer frem i ansvarsgruppene så jeg at det var en måte for meg å utvide egne erfaringer og utfordre egen forforståelse. Forståelse er avhengig av visse *fordommer* og tekster får ulike meninger ut i fra hvilke kontekst den befinner seg i. Jeg vil ha et sett briller som jeg vil se igjennom når jeg skal tolke mitt materiale. Gadamer mener at vi aldri vil kunne møte verden uten et sett briller som hjelper oss til å finne mening i det vi står ovenfor (Aadland 2011). Forståelse er avhengig av at vi har noen forestillinger å tolke inntrykkene ut i fra. I min oppgave må jeg ha en bevissthet om at min forforståelse henger sammen med mine erfaringer i livet, og «brillene» mine er preget av det. Noen av disse erfaringene er jeg bevisst, mens andre lever i det førbevisste.

3.5 Etiske betraktninger

Det er viktig at mennesker som stiller opp med sine erfaringer og opplevelser for at kunnskap skal utvikles gjennom forskning, opplever at de blir i varetatt og at samarbeidet er forankret i tillit. Det handler også om å ivareta personvernet og sikre troverdigheten av forskningsresultatene (Dalland 2012). Ved å forske på mennesker er det noen spesielle etiske hensyn og ta. Jeg vil nevne særlig tre: *Det informerte samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet* (Kvale og Brinkmann 2012). Informert samtykke innebærer at informanten er godt informert om oppgavens overordnet mål, og at det er avgitt uten ytre press før det skrives under samtykket. Dette innebærer at informanten på forhånd har mottatt skriftlig informasjon om hovedtrekkene om hva som skal foregå.

Konfidensialitet betyr å hele tiden ivareta ved å informere om at informanten på et hvert tidspunkt kan trekke seg fra undersøkelsen uten å oppgi noen grunn for det. Et annet aspekt er å sikre informantens anonymitet i det videre arbeide. Viktigheten av å tenke igjennom konsekvensene for informanten på forhånd leder til en økt bevissthet om hva informanten blir utsatt for. Informanten skal kanskje uttale seg om noe som er følelsesmessig vanskelig, eller har tanker om at en sannhet skal gjengis. Det er derfor viktig at forskeren har tenkt igjennom sine forforståelser og fordommer. Forskeren gjør sine egne punktueringer. Det innebærer at forskeren trekker ut det som oppleves vesentlig og som forskeren ønsker å fokusere på. Dette vil bli tolket som funn. I denne prosessen er det viktig at forskeren er klar over at de punktueringene nødvendigvis ikke er av samme tolkning som informantens. Det er derfor

viktig at forskeren er tro mot ansvaret av å gjengi informantenes uttalelser så korrekt som mulig (Malterud 2013).

Informasjon om forskningen ble på forhånd sendt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) for godkjenning. Dokumenter som intervjuguide, informasjon om prosjektet til informanter (samtykkeerklæring) ble godkjent.

3.6 Forskningsintervju

I et kvalitativt forskningsintervju produseres kunnskap ved en interaksjon mellom intervjuer og intervjupersonen. Så vil du vite noe om hvordan folk oppfatter verden og livet sitt hvorfor ikke spørre dem? Å få frem betydningen av folks erfaringer og opplevelser av verden foregår gjennom samtaler. I et forskningsintervju er denne samtalen mer strukturert og har en dypere hensikt enn en dagligdags samtale. Det er flere etiske hensyn å ta for en forsker i en intervjusituasjon. Situasjonene er ikke likeverdige, da det er intervjueren som på forhånd har bestemt tema for samtalen, og oppfølgingsspørsmålene videre utover i samtalen. Jeg har i min oppgave valgt å bruke semistrukturert intervju. Målet er å innhente historier og beskrivelser fra den intervjuedes livsverden for å kunne fortolke betydningen i etterkant. Dallos og Vetere beskriver noe lignende når de hevder : We suggest that in all research relating to human beings it is essential to consider the experiences of participants as well as the "findings" of the research"(2005:3).

Et semistrukturert intervju er verken en åpen samtale eller en lukket spørreskjema samtale. Jeg utviklet en intervjuguide hvor jeg hadde temaene jeg ønsket å få belyst, og med noen forslag til oppfølgingsspørsmål. Oppfølgingsspørsmål ble nødvendig blant annet for å være sikker på at både informanten og jeg hadde tilnærmet lik forståelse av spørsmålene. Informantenes svar vakte også så stor interesse hos meg at det var nødvendig å ha oppfølgingsspørsmål for å bestrebe meg på å forstå informantenes uttalelser.

3.6.1 Forskningsspørsmål

Forskningsspørsmålene tar utgangspunkt i mitt overordnede spørsmål: *«Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?»* Jeg arbeidet meg frem til 3 hovedspørsmål:

1. Hvordan beskriver informantene møtene med de profesjonelle, og hvilke forhold er de opptatt av?

2. Hva slags sammenhenger beskrives i møte med de andre, som kan gi en dypere forståelse av opplevelsen av anerkjennelse?
3. Og, hvilke faktorer løftes frem som betydningsfulle?

3.7 Rekruttering av informanter

I min studie har jeg foretatt et tilgjengelighetsutvalg av informanter. Det betyr at jeg har valgt å henvende meg til et strategisk utvalg som representerer egenskaper som er relevante for min problemstilling. Fremgangsmåten er basert på at deltakerne er tilgjengelige for meg som forsker (Thagaard 2013). Det betyr at de som har fått informasjon om undersøkelsen og ønsker å delta, tar kontakt med forskeren direkte. Thagaard skriver at en fare ved å rekruttere ved tilgjengelighetsutvalg er at informanten kan være fortrolig med forskning, eller ikke har noen problem med at deres livssituasjon blir studert (2013). Dette er noe jeg må ta høyde for kan være tilstede i mitt utvalg.

Jeg har valgt å gjennomføre intervjuer med foresatte til barn som har fått opprettet en ansvarsgruppe tilknyttet barnets utfordringer. Utvalget er foresatte til barn i barneskolealder. Det er fem informanter som er representert fra to ulike kommuner på Østlandet. Det ble sendt ut informasjon om studiet til ledende helsesøster i de to kommunene. Ledende helsesøster har oversikt over hvilke familier som er tilknyttet ansvarsgrupper i kommunen. Ledende helsesøster sendte ut informasjonsbrevet til flere det måtte gjelde, og deretter tok foresatte kontakt med meg via telefon eller mail. Det var ikke noe problem å få tilgang til informanter. Informanten og jeg gjorde en avtale om hvor intervjuet skulle gjennomføres etter informantens eget ønske. Det var litt variasjon i forhold til tidspunkt på dagen. Det var liten variasjon i alder på informantene, og det var kun mødre som stilte opp. Dette kan ha en påvirkning av relasjonen mellom meg og informantene når det gjelder å identifisere meg som omsorgsperson fordi jeg selv har barn. Dette kan medføre at jeg vil kunne identifisere meg i noe av fortellingene som kommer frem, og vil av den grunn også påvirke mine tolkninger av data. Hvilken faglig bakgrunn informantene har ble ikke noe tema annet enn det de fortalte selv. Jeg har ikke personlig kjennskap til noen av mine informanter.

3.7.1 Gjennomføring av intervju

En måte å få frem informantenes opplevelser og erfaringer på er å bruke semistrukturert intervju. I et semistrukturert intervju har jeg som forsker noen overordnede temaer som jeg vil at informanten skal snakke fritt ut i fra. Underveis i samtalen vil forskeren stille noen

underspørsmål i hvert av temaene for å utdype historiene enda mer fra informanten. Min intervjuguide omhandlet fire tema med ulike underspørsmål. Målet var å invitere informantene til å gi beskrivelser av fenomenet anerkjennelse. Hva de tenker om foreldrekompetanse og opplevelsen av å bli anerkjent av fagfolk. Intervjuguiden ble utarbeidet på bakgrunn av teori og mine egne erfaringer med familier som har barn med ansvarsgruppe knyttet til seg. Det ble foretatt to prøveintervjuer som ga verdifull erfaring til de ”ekte” intervjuene. Erfaringen bidro til noen endringer i intervjuguiden. Jeg ønsket å fokusere på anerkjennelse av foreldrekompetanse i møte med fagpersoner. Noe av intensjonen var å finne ut om informantene kjente igjen anerkjennelsen og hva det egentlig handlet om for dem. Anerkjennelse kan være et begrep vi bruker vidt i mange sammenhenger, og tanken er at alle har en forståelse av hva vi mener med det. Det samme kan fremstå når det gjelder foreldrekompetanse. Jeg er nysgjerrig på hvordan foresatte definerer anerkjennelse, og hvordan det fremstår for dem. Den samme nysgjerrigheten har jeg i forhold til foreldrekompetanse. Hvordan blir det språksatt?

Under alle intervjuene ble det brukt en lydopptaker. Et refleksjons notat ble skrevet ned like etter intervjuet med mine refleksjoner som ble et meta perspektiv på hva som hadde foregått. Et av intervjuene ble foretatt hjemme hos informanten på dagtid, de fire andre ble gjennomført på ulike tidspunkt ved min arbeidsplass. Dette var etter informantens ønske. Tidsbruken for hvert intervju ble ca. en til en og en halv time. Jeg gjennomførte intervjuene i en periode over to måneder. Ved å ha lagt ned mye arbeid i utarbeidelsen av intervjuguiden opplevde jeg å kjenne til innholdet godt, og jeg følte en trygghet i intervjusituasjonen.

Noe av det jeg kjente på som en utfordring var mitt kjennskap til feltet. Det kunne oppleves utfordrende å la tidligere erfaringer i fra mitt eget arbeidsliv ikke komme til syne. Tanken om å være ”ikke vitende” og ”vitende” ble en utfordrende balansegang. For å kunne finne ut av om mine forståelser ble lagt til grunn for tolkningene, eller informantens forståelser, ble det viktig for meg å spørre informanten om jeg hadde forstått informantens tolkninger. Jeg kan allikevel i etterkant høre når jeg lyttet til opptakene at mine forforståelser skinner igjennom noen plasser.

3.7.2 Transkripsjonene

Transkripsjonene av intervjuene utførte jeg selv for å få en nærhet til datamaterialet. Ved selv å være mellomledet mellom tale og tekst ga det meg en dypere kjennskap inn i materialet. I ettertid ser jeg at jeg ved noen anledninger kunne ha utdypet spørsmålene mine enda mer, for

å oppnå et enda rikere datamateriale. Kvale og Brinkmann skriver at det finnes ingen sann, objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig form. De vil at vi skal stille spørsmålet: ”*Hvordan kan intervjuene hjelpe meg til å utvide mine kunnskaper om fenomenene jeg har undersøkt?*” (Kvale og Brinkmann 2012:200). Videre sier de at transkripsjonene må tjene som verktøy for fortolkningene av det som ble skapt i intervjuene, og at intervjuene er levende samtaler.

I samhandlingen mellom forsker og informanten konstrueres en avgrenset versjon av virkeligheten. Vi må ikke forveksle teksten i transkripsjonene med virkeligheten. Det er kun en tekst og ikke virkeligheten selv (Malterud 2013). I etterkant av intervjuene ble det snakk om hvordan det hadde vært å være i en intervjusituasjon, og hvordan jeg som intervjuer bare har fått innblikk i en liten del av historien.

Transkripsjonen opplevdes som tidkrevende og til tider et utfordrende stykke arbeid. Samtidig vet jeg at ved å lytte til samtalene, fikk jeg i større grad med meg detaljene og opplevde at analyseprosessen startet allerede her.

Etter å ha transkribert to av intervjuene, leste jeg de selv inn på en diktafon for å lytte til materialet med min egen stemme. Det var interessant i den grad jeg opplevde at materialet ble tydeligere for meg. Det bidro til et engasjement i materialet som jeg ikke hadde fra før. Kanskje handlet det om hva Kvale og Brinkmann sier om transkripsjonene som levende samtaler (2012).

3.8 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet knyttes til sammenhenger hvor det er spørsmål om forskning er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte. Thagaard skriver at begrepet refererer til om en annen forsker kan anvende samme metode og komme frem til samme resultat. Videre henviser hun til Silverman som argumenterer for at vi kan styrke reliabiliteten ved å gjøre forskningsprosessen gjennomsiktig. Det betyr at jeg må beskrive forskningsprosessen så detaljert at den kan vurderes trinn for trinn. Et kritisk spørsmål er, om repliserbarhet, altså om en annen forsker kan få de samme resultatene ved å gjennomføre undersøkelsen på samme måte, er et nødvendig kriterie i kvalitativ forskning. Repliserbarhet er knyttet til et positivistisk syn som fremhever nøytralitet som et ideal, og hvor resultatet ikke er påvirket av relasjonen mellom forskeren og det som studeres (Thagaard 2013). Mitt utgangspunkt må være å kunne argumentere for fremgangsmåte og reflektere over konteksten for innsamling av

data, og hvordan relasjonen til informanten kan påvirke resultatene av den informasjonen jeg får.

Validitet er knyttet til tolkning av data (Thagaard 2013). Det knyttes til å kunne stille spørsmål om hvorvidt våre egne tolkninger av data er gyldige i forhold til den virkeligheten som er studert. Videre beskriver Thagaard hvordan vi kan styrke validiteten ved at forskeren tydeliggjør grunnlaget for fortolkningen av analysen, og hvor tydelig forskeren redegjør for fortolkningene.

Jeg har igjennom denne studien forsøkt å synliggjøre valgene som jeg har tatt i de ulike fasene av prosessen. Det skal være med på å gi leseren en mulighet til å følge og vurdere holdbarheten i prosess og tolkning. Jeg har forsøkt å ivareta validiteten og reliabiliteten ved å være mest mulig transparent i mine tolkninger og formuleringer av datamaterialet.

En mulig svakhet i min oppgave er at det ikke er foretatt intervjuer av fagfolk som er en del av en ansvarsgruppe. Det er også kun en av foreldrene til barnet som har stilt opp til intervju. Begge deler ser jeg kan ha vært en begrensning i forhold til å få frem flere nyanser av opplevelser og erfaringer fra en ansvarsgruppe.

4 Analysemetode

4.1 Malterud sin modifiserte utgave av Amadeo Giorgis fenomenologisk analysestrategi.

Her skal jeg redegjøre for oppgavens analytiske tilnærming.

Jeg har tatt utgangspunkt i Malterud sin modifiserte modell fra Giorgis fenomenologiske analyse. Analysen skal bygge bro mellom rådata og resultater. Med utgangspunkt i problemstillingen stiller vi spørsmål til materialet. De svarene vi får er de mønstrene og kjennetegnene vi ved kritisk refleksjon og systematikk skal drøfte opp mot eksisterende teori. Forskeren skal også ta stilling til hvilke betydning forskeren har og hvilke posisjon han har gjennom hele prosessen. *"Refleksivt forhold til egen posisjon er avgjørende for god vitenskapelig kvalitet"*(Malterud 2013:92).

Jeg har valgt å bruke Malterud sin modifiserte analysemodell med bakgrunn i at den er med på å utvikle kunnskap om informantenes erfaringer og livsverden innenfor et bestemt felt. Jeg leter etter kjennetegn, eller noe som skiller seg ut, samtidig som det gjøres et forsøk på å sette egne forforståelser i parentes i møte med data. Giorgio kaller dette for "bracketing", noe han beskriver som er et uoppnåelig mål. Jeg erfarte å sette forforståelsen til side spesielt utfordrende i trinn 1 og trinn 3 av analyse modellen. Å sette sine egne forforståelser til side er en krevende prosess når du samtidig skal ha fokus på å få frem informantenes fortellinger. I frustrasjon over forstyrrelsen av min egen forforståelse måtte jeg dele denne frustrasjonen med medstudenter. Den samtalen ble en åpning eller veiskille for å kunne stole på de funn som kom frem i teksten.

Analysemetoden vektlegger å ha et mest mulig lojalt forhold til informantenes erfaringer. Meningsinnholdet og gjenfortellingene fra informantene skal ikke preges av noe fasitsvar fra forskeren (Malterud 2013).

Giorgis fenomenologisk analyse anbefaler 4 trinn. Jeg har valgt Malterud som bruker hovedstrukturen i disse 4 trinnene, bortsett fra i trinn to hvor Malterud velger ut tekst som på en eller annen måte bærer med seg kunnskap om ett eller flere temaer i første trinn. Ikke dele inn hele teksten som meningsbærende enhet, etter Giorgis opprinnelige prosedyre.

1) Å få et helhetsinntrykk.

2) Å identifisere meningsbærende enheter, fra tema til koder og kodegrupper.

3) Å abstrahere kunnskapen som hver av kodegruppene representerer, kondensering – fra kode til mening.

4) Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser og begreper.

Trinn 1 – Å få et helhetsinntrykk

I første trinn gjorde jeg meg kjent med materialet. Jeg lyttet til samtalene og leste igjennom transkripsjonene flere ganger. Målet var å være intuitivt åpen for de tema som materialet kunne formidle.

”Helheten er viktigere enn iøynefallende detaljer. På dette trinnet skal vi – i samsvar med det fenomenologiske perspektivet – arbeide aktivt for å legge vår forforståelse og referanseramme til side” (Malterud 2013: 98).

Jeg ble opptatt av informantenes likhet i beskrivelsen av begreper som *ressurs, støtte, lytte, anerkjennelse*.

Utsagn som fanget min nysgjerrighet:

”Jeg formes jo av hva jeg jobber med”

”Å bli lyttet til som en viktig person for barnet mitt”

”Fagfolks evne til å se og lytte”

”Diagnosen er ikke så viktig for meg”

”Det er viktig å bli anerkjent av fagfolk”

I denne prosessen ble jeg gjort oppmerksom på at informantene hevdet mye av det samme når det kom til hvilke kvaliteter de ønsket skulle være tilstede i en ansvarsgruppe. Det som er gjentakende er behovet for å bli *trodd på* når foreldrene forteller om sitt barn. Det kom også frem bekreftelser på noen av mine forforståelser jeg hadde i forkant, som viktigheten av å føle seg trygg i gruppa. Det kom frem noen forskjeller i forholdet til yrke informantene hadde, og hvilken innflytelse det hadde på håndteringen av å delta i en ansvarsgruppe. Dette representerte de første databaserte og intuitive steg i organiseringen av materialet.” *Temaene er ikke utviklet som følge av systemisk refleksjon, men representerer et første intuitivt og databasert steg i organiseringen” (Malterud 2013:100).*

Trinn 2 – Å identifisere meningsbærende enheter.

I dette trinnet skal det skilles irrelevant tekst fra relevant. Materialet som er med på å belyse problemstillingen skal studeres videre og systematiseres. Ved å lese igjennom transkribert tekst, linje for linje identifiseres meningsbærende enheter som bærer med seg kunnskap om temaene fra første trinn. Samtidig som de meningsbærende enhetene i teksten blir merket starter arbeidet med å systematisere dem.

Eksempel 5: ”Det er viktig å bli anerkjent av fagfolk”

3/194:” *Grunnleggende tillit bare, ikke på hva du gjør, men hvem du er*”.¹

5/108” *nei da fikk jeg virkelig en god følelse inne i meg, og bare tenkte: ” ah.. så FLOTT, ” takknemlig var jeg da, mmm*”²

Malterud har i sin modifisering av Giorgis modell tatt vekk at hele teksten skal deles inn i meningsbærende enheter. I tråd med Malteruds forenkling har jeg valgt ut tekst som kan være kort eller lang og som ikke trenger å være avgrenset i form av setninger eller replikker. Denne forenklingen medfører en utvelgelse og en tolkning av hva som kommer frem av meningsbærende enheter. Utdragene fra informantene ble sett i sammenheng og plassert under samme kode. Kodene utvikles og justeres og vi ser etter om fenomenene representerer noenlunde samme klasse.

Følelsene av å ha oversett viktige tema bidro til at jeg arbeidet meg gjennom dette trinnet i flere steg. Et oversett tema var det jeg senere beskriver om informantenes tanker om makt. Temaene fra de meningsbærende enheten blir sortert under ulike koder. I den prosessen ble det en utfordring å se hvilke skjulte regler jeg hadde brukt ved etablering av de ulike kodene.

Hvilke kriterier lå til grunn for valget jeg tok? Erkjennelsen av denne utfordringen gjorde at jeg hele tiden løftet frem problemstillingen, og fokuserte på temaene som kunne være med på å besvare den.

Trinn 3 Kondensering –fra kode til mening

I følge Malterud (2013) skal vi på dette stadiet redusere vårt empiriske datagrunnlag ved å sortere de meningsbærende enhetene ved hjelp av å fokusere på spørsmålene vi stiller til

¹ Vedlegg 1, side 78.

² Vedlegg 2, side 79.

materialet. Her skal det konkrete innholdet i tekstbitene omskrives til abstrakt mening. Her vil forskerens tolkninger komme til syne. Videre i min prosess gikk jeg nå over til å benytte merkelapper og store ark for å samle tekstbitene som hadde noe felles. Tekstbitene ble hentet ut fra sin opprinnelige sammenheng, og satt sammen med tekstbiter med beslektede tekstelementer. De temaene som ikke gav mening i forhold til problemstillingen ble ikke tatt med. Arbeidet med de enkelte kodegruppene medfører at det fremkommer nyanser og subgrupper.

Kunstige sitater (kondensat) blir laget for hvert tema. Eksempel: ”Å bli lyttet til som en viktig person for barnet mitt bidrar til et godt samarbeid.” Det kunstige sitatet er komprimert ut i fra samtlige enheter om tema. Jeg har sortert materialet i subgrupper. Disse subgruppene blir til ved informantens egne ord. ”Hvilke subgrupper vi fester oss ved preges av det perspektivet vi leser vårt materiale ut fra” (Malterud:105). Kondensatet er et arbeidsnotat som skal brukes som et utgangspunkt for resultatpresentasjonen i analyseprosessen siste trinn.

Trinn 4 – Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser og begreper.

På dette trinnet har jeg rekontekstualisert materialet. Det betyr å sammenfatte det jeg har funnet i form av gjenfortellinger som kan legge grunnlag for nye beskrivelser eller begreper som jeg vil dele med andre. For å sikre at gjenfortellingene var gyldige mot informantens uttalelser, ble de sjekket ut mot de opprinnelige utsagnene fra informantene og den sammenheng de var hentet fra.

Eksempel på en sammenfatning: ”Det skal mot til å snakke om usikkerhet når fagkompetanse veier tyngst”.

Det blir så laget en innholdsbeskrivelse for hver kodegruppe ut fra de kunstige sitatene.

Hovedtemaene og undertemaene blir hentet ut fra de meningsbærende enhetene. Disse blir igjen strukturert under overskrifter som sammenfatter det kodegruppen omhandler. Dette er beskrivelser av informantens utsagn og beskriver deres følelser av å bli anerkjent i møte med fagfolk.

4.2 Sammendrag av analyseprosessen

Gjennom hele analyseprosessen har det vært prosesser som har gått frem og tilbake med tanke på hvilke uttrykk og setninger som skal stå igjen når det skal sammenfattes til fire hovedtema.

Hvert tema har hoved- og undertema, og har sammenheng med problemstilling og forskningsspørsmål.

Kodegruppe 1: Det skal mot til for å snakke om sin egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tungt.

Subgrupper:

- a) Betydningen av å føle seg trygg i det utrygge
- b) Ulik forståelse av diagnosens betydning.
- c) Å være i en sorg det ikke snakkes om.

Kodegruppe 2: Ansvarsgruppens betydning for familien som en arena på godt og vondt.

Subgruppe:

Betydningen av tillit og ansvar.

Kodegruppe 3: Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner.

Subgruppe:

Anerkjennelse av hvem du er, skaper en identitet.

Kodegruppe 4: Hva ville du si om din egen kompetanse

Subgruppe:

Å ”høre” sin egen kompetanse

5 Resultatpresentasjon

Jeg kom frem til fire kodegrupper med meningsbærende enheter hvor alle fire sier noe om hvilke faktorer som er av betydning for foreldrene vedrørende å føle seg anerkjent og hvordan det kommer til syne i møte med fagfolk i en ansvarsgruppe. Det er litt forskjellig hvor mange undergrupper det er i hver hovedgruppe. Noen av undergruppene er av mindre omfang, men beskriver allikevel på hver sin måte ulike perspektiver i forhold til tema. Undergruppene blir presentert og underbygget med hjelp av informantenes utsagn. Jeg ser det som viktig å si at det er jeg som har tolket informantenes fortolkninger av et lite aspekt av deres liv, når jeg har lett etter svar på problemstilling og forskningsspørsmålene: *Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?*

5.1 Kodegruppe 1: Det skal mot til for å snakke om sin egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst.

Hovedtema tar utgangspunkt i informantenes opplevelser og refleksjoner omkring makt og avmakt i forhold til hjelpeapparatet. Under denne kodegruppen finner vi ulike subgrupper som beskriver nyansene i forhold til hvordan informantene beskriver sin usikkerhet i møte med fagkunnskapen.

Subgruppene handler om forståelse av hverandres ståsted og posisjon omkring det enkelte barn. Hva bringer foreldrene med seg og hva bringer de profesjonelle med seg inn i ansvarsgruppemøte? Hvordan posisjonerer de seg ovenfor hverandre?

Redselen for å ikke bli trodd på om sine erfaringer og følelser om barnet tar mye plass. Det blir oppfattet som en avmakt i møtet hvor den andre sitter med makt til å definere hva som er viktig. Informantene ønsker å bli akseptert som ”ekspert” på sine barn. Det er av stor betydning at fagfolk forstår hvordan hverdagen til familien fortoner seg. Diagnosen betydning for informantene oppfattes og føles som det fremmedgjør barnet, særlig der hvor diagnosen kommer etter noe tid. Hvordan fagfolk snakker om barnet og diagnosen kan virke som et sårt tema hos informantene. Sårbarhet i forhold til sorg over å ha et barn som er ulik de andre, og i forhold til redsel knyttet til barnets fremtid.

I utgangspunktet handlet ikke intervjuene om å finne ut hva informantene tenkte om maktforholdet spesielt innad i ansvarsgruppa, men i løpet av analyseprosessen ble informantenes stemmer om en makt som ligger i ”rommet” veldig tydelig. Å skrive frem

refleksjonene og følelsene informantene sitter med i møtet med makt og avmakt vil kunne ha en påvirkning på hvordan informantene opplever å bli anerkjent.

Samtlige informanter har gitt uttrykk for at de i en eller annen sammenheng med fagfolk i ansvarsgruppen har hatt opplevelser hvor de har hatt en følelse av underlegenhet og følelsen av å føle seg krenket. De var tydelige på i hvilke situasjoner og sammenhenger disse følelsene kom. Det er vanskelig å si hva dette kan handle om, men informantene uttrykte at i de sammenhengene disse følelsene og opplevelsene kom, oppstod det en utrygghet i situasjonen eller rommet, og at fagfolk ble usikre på hverandre. Åpenhet og trygghet er avgjørende for å kunne være mottagelig for andres perspektiver og forståelser av situasjonen omkring barnet. Informantene formidlet at det å ha et barn som har en diagnose, øker opplevelsen av å ha mye redsel og engstelse for hvordan det skal gå med barnet. Å vise frem frykten og engstelsen krever styrke og mot av foreldrene. I et samarbeid omkring familien vil det ligge en usikkerhet hos fagfolk som også kan handler om det ukjente i fremtiden for barnet. Å arbeide sammen og å skaffe seg erfaringer og kompetanse på opplevelser som begge parter kan lytte til og se som viktige, vil bidra til økt forståelse av viktigheten av å bli trodd.

En av informantene sa: *”Den følelsen av og ikke bli trodd av en fagperson som du er helt avhengig av i det øyeblikket, er som å ikke få puste.”* Dette var et tema flere av informantene beskrev som en avmaktsfølelse i møte med fagfolk. Det å være avhengig av å bli trodd når de fortalte historien om barnet sitt har stor betydning for det videre samarbeidet i ansvarsgruppen. Alle informantene var opptatt av at de som foreldre ble lyttet til fordi de mener de sitter med viktig informasjon om sitt barn. Den informasjonen informantene snakker om, beskrives som et ønske av å bli lyttet til som en ”ekspert” på sitt barn. Tre av informantene beskriver en følelse av å bli krenket i en sammenheng hvor fagfolk skal jobbe med barnet. En av informantene sa det slik:

”Noen tror at når de har sett barnet en gang har de fått den kunnskapen som trengs. De ville gjøre det de alltid hadde gjort i samme situasjon andre steder, men det hjalp ikke, mitt barn er ikke lik i alle situasjoner med andre barn. Jeg føler meg krenket når de ikke vil lytte til meg. I mitt hode er det sånn at det er jeg som kjenner mitt barn best, jeg synes det er snevert av dem og ikke se det.”

Fagfolks evne til å være åpen og å vise ydmykhet i møte med foreldre er av betydning. En av informantene påpeker at følelsen av å bli lyttet til, fører til en respekt for den andre som gir trygghet i de videre møtene.

Flere av informantene var opptatt av en ulikhet i forståelsen av når det var tid for å endre på innholdet i møtene. Det å være foreldre for et barn som trenger mye hjelp og støtte gjennom hele døgnet er krevende. To av informantene uttrykte at de merket en endring hos fagfolk når barnet skulle begynne på skolen. Det ble også en utskiftning av medlemmene i gruppa. Informantene ga uttrykk for at fokuset omkring familiens erfaringer gjennom hele døgnet, endret seg til å gjelde i den tiden barnet oppholdt seg på skolen. Dette bidro til en frustrasjon hos foreldrene når fokuset ble endret fra å se barnet i et 24 timers perspektiv, til å gjelde en begrenset tid av døgnet. Det ble uttrykt slik:

”Jeg kan jo ikke se på min oppgave som forelder til et barn med diagnose som en jobb, bare fordi barnet har en diagnose. Jeg kan ikke fritas for ansvaret etter kl.16.00 for da har jeg liksom gjort det jeg har fått beskjed om gjøre, og så er jeg ferdig!”

For informanten er det av betydning at fagfolk evner å se hvordan det kan være å ha et ansvar for barnet gjennom hele døgnet. Frykten for å ikke bli trodd på det de forteller gir en ekstra stor utfordring. Informanten beskriver sin egen virkelighet knyttet til barnet som noe annet enn ”jobb”. Dette forstås slik at informanten strever med forskjellen i hvordan fagfolk uttrykker seg om hva som skal utføres i løpet av dagen, og hva informanten faktisk har å gjøre. Man kan forstå det slik at det er utydigheter eller at ingen har snakket frem forståelser omkring hverandres posisjon eller roller. En informant sa:

”Selv om situasjonen kan virke lik fra barn til barn, er ikke reaksjonen lik, og da må du lytte til de som kjenner til reaksjonen hos barnet”.

Diagnose fremstår som ”noe” som fremmedgjør barnet uttrykker flere av informantene. Andre forteller at når barnet har fått en diagnose slipper de å måtte forklare problematikken rundt barnet i alle sammenhenger, og at det kan oppleves som en befrielse. I prosessen av utredninger og møter frem til det ble stilt en diagnose oppleves det belastende.

Imidlertid viser det seg at foreldrene ikke er så opptatt av diagnosen når barnet først har fått den. Andre fremhevet at de følte det som en befrielse at noen tok bekymringen foreldrene hadde om barnet på alvor. Ingen fremhevet at diagnosen var løsningen på de utfordringene barnet har. De uttrykte heller at det var et krav fra ”de kommunale myndighetene” fordi det utløste mulig ekstra hjelpetiltak i barnehage og skole.

En av informantene uttalte at når hennes barn hadde blitt ferdig utredet og fått en diagnose, følte hun et stort behov for å lese seg opp på hva diagnosen egentlig handlet om, og om hvordan hun skulle forhold seg til det. Hun søkte på nett, leste fagbøker og endte opp med å få

veldig høye skuldre. Informanten uttrykker en redsel for å ikke kunne klare å ivareta barnets behov, etter å ha lest mye litteratur om diagnosen. Det fremhever informantens usikkerhet på sin egen kompetanse som omsorgsperson i denne situasjonen. I den grad usikkerheten har en påvirkning i relasjonen mellom foreldre og fagfolk kan det tolkes som at fagfolk sitter med en makt som dreier seg om at den faglige kompetansen har en større verdi.

En annen informant fortalte at: *”Jeg slappet mer og mer av etterhvert, for det er jo barnet mitt uansett”*.

Andre fortalte om opplevelser hvor fagfolk bare forholdt seg til diagnosen barnet har, og av den grunn ikke så barnet som et eget individ. En sa:

”Fagfolk kjenner til diagnosen, og jeg tror de tenker at da kjenner de barnet også. Men det gjør de ikke, de kjenner diagnosen. Å klare å skille på barnets egenskaper, og se diagnosens påvirkning på barnet er to helt forskjellige måter å snakke til oss på”.

En måte å forstå dette kan være at på den ene siden har informanten lite fokus på sitt barns diagnose, men derimot ser barnet som et eget individ uavhengig diagnosen. Den andre måten er at fagfolk har mest fokus på diagnosen som om det forteller alt om barnet, og at det derfor blir oppfattet som om barnet ER diagnosen. I en slik relasjon kan synet på kunnskap bli tillagt spørsmål om hvem som sitter med en ”sann kunnskap” og makten ligger i hvem som eier den sannheten.

En informant sier noe lignende:

”Jeg har jo kompetanse som forelder, jeg er jo ”fagpersonen” på mitt barn. Jeg blir fortvilet når fagpersoner ikke evner å se forbi diagnosen.”

Det kan forstås slik at den kompetansen informanten tenker at hun har vedrørende sitt barn også innebærer en fagkompetanse. Hun har måtte forholde seg til fagfolk som implisitt har lært henne noe ”faglig” om diagnosen. Samtidig som hun uttrykker en fortvilelse om at fagfolk ikke ser at barnet er noe mer enn bare diagnosen og at hun også innehar en kompetanse om hele barnet, som ikke kalles fagkompetanse.

Å tørre å si nei til oppfølging eller tilbud om flere utredninger av barnet ble gjentatt av flere av informantene. De opplevde det som krevende og en informant beskriver det som en følelse av å bli invadert av ”gode intensjoner”.

”Fagfolk har lyst til å komme til bunns i alt, men det er kanskje ikke alt man skal komme til bunns i. Det er viktig å stoppe opp å se seg rundt i dette feltet av diagnostisering”.

Hvordan barnet blir fremmedgjort i det øyeblikket det får en diagnose er noe flere av informantene fremhevet.

”Jeg har jo kjent barnet mitt i alle disse årene, men samtidig kjente jeg han ikke i forhold til den diagnosen han fikk etter hvert, ting blir så selvfølgeliggjort på grunn av diagnosen”.

Fagfolks holdning til diagnoser ble av en informant beskrevet som at de følger oppskrifter med faste ingredienser for de ulike diagnosene: *”Men de har glemt av en ingrediens i dette her, nemlig MEG!”*. En mening i dette utsagnet kan være at foreldrene vil uansett fokusere på barnet og ikke bare diagnosen, og at de vil bli regnet som en viktig del i oppskriften.

Informantene sier at de bærer på en sorg som det sjelden blir snakket om i møte med fagfolk. Sorgen innebærer en redsel for hvordan det skal gå med barnet i fremtiden. Hvilke utfordringer vil komme? Informantene sine opplevelser av å være i denne fasen preges av at de var lite forberedt på alle følelsene som dukket opp. Det er en forskjell om barnet er født med en diagnose eller om den blir oppdaget etter hvert, men sorgen handler om annerledesheten av barnet. Informantene gir et uttrykk for at det burde være rikelig med plass for annerledesheten i vårt samfunn. Det krever en større romslighet og raushet fra oss andre. En informant uttrykte en glede over hvordan barnet var inkludert og blitt ivaretatt av andre.

Det var allikevel ikke nok til å kunne dempe bekymringen og sorgen over hva som kunne skje fremover.

En informant beskriver:

”De kunne like gjerne ha tømt ei bøtte med iskaldt vann over meg, jeg hadde ingen følelser i kroppen. Min første tanke var hvorfor skjer dette oss?”

Det kom også frem tanker om hvordan fagfolk kunne bidra til å hjelpe med å bearbeide sorgen. Foreldre kan ha vanskeligheter med å akseptere det som har skjedd. Erfaringer om at man ikke står alene i sorgen er en grunnleggende erfaring for å kunne komme seg videre.

En informant sa:

”For meg er fagfolkenes ansvar å få foreldrene til å føle seg trygge i møtet og at de viser en interesse og en ydmykhet for at vi kan sitte med en sorg som ikke er så tydelig å se for andre. De må ikke bare pynte og glatte over”.

Å være sensibel for hva som kommer til uttrykk, ikke bare gjennom ordene som blir sagt, men også evne å lese kroppsspråk kan gi vel så mye informasjon om hvordan foreldrene har det. Informanten formidler et ønske om at møtet skal inneholde åpenhet for å snakke om menneskelige erfaringer.

”Det ble kommentert at vi var heldige som hadde så mange som brydde seg om oss, men det de ikke visste var at det var ingen som brydde seg om sorgen jeg satt med”.

Det uttrykkes også at grensen mellom å fortelle alt, slik at hele familien ble ”alles eiendom” til å fortelle nok slik at det ble forståelig for de andre var vanskelig. Å være i en sorg som ingen snakker om gjør det vanskelig å tro at det er en plass for alle i samfunnet. To av informantene uttrykte også at de hadde en skamfølelse når de våget å fortelle om sorgen.

En informant sa det slik: *”Det er jo ikke bestandig at i den firkanta verden vi lever i, at det blir akseptert å avvike!”.*

Informanten formidler at å bli akseptert når du ikke er som alle andre kan være en utfordring når tilfeldigheten av hvem du møter er det som blir utslagsgivende for om du blir inkludert og akseptert. I lys av relasjonens betydning til fagfolk for aksept av sorgen uttrykkes det også en sorg over hvordan barnet blir akseptert av omverden. En sier: *”Vi følger jo ikke normen!”*

5.2 Kodegruppe 2: Ansvarsgruppens betydning for familien som en arena på godt og vondt

Hovedtema tar utgangspunkt i informantenes tanker om hva som særpreger behovene for en ansvarsgruppe, og hvordan de selv formes av behovene.

Informantene uttrykker at hverdagen handler mye om å gjøre de tingene som må gjøres for at familien skal fungere så godt som mulig. I ulik grad har informantene reflektert over hvordan ansvarsgruppa preger hverdagen til familien. En informant sa: *”Jeg tenker ikke så mye på utfordringene i hverdagen, barnet er jo det det er uansett”.*

Flere av informantene snakket om betydningen av støtten en ansvarsgruppe gir. Det at noen har ansvaret for å legge en langsiktig plan for barnet på kommunalt nivå, og at det er en kontinuitet i arbeidet fremheves.

Opplevelsen av å ikke ha ansvarsgruppa som en støtte i perioder hvor det var sykdom hos barnet over lang tid, fordi møtene var organisert til å være to ganger hvert halvår, eller det var vanskelig å få samlet de det måtte gjelde påvirket informantene som en stressfaktor. En sier:

”Jeg føler at jeg sitter med hele ansvaret liksom, når barnet har vært syk, og hatt mye fravær fra skolen. Da må jeg legge opp et opplegg hjemme, og jeg vet ikke om det bra nok, jeg vil jo ikke at barnet skal bli hengende etter i kunnskap hvis det ikke er nødvendig, eller at vi kunne ha gjort det på en annen måte”.

Flere fremhever samtidig at tanken på å vite at møtet kommer, gir en trygghet. Følelsen av å bli tatt vare på og bli forstått i den hverdagen informantene befinner seg i, omtales av stor betydning. Det gir en form for trøst og bidrar til at følelsen av å være alene om ansvaret dempes. En informant sier:

”Det er så lurt med ansvarsgruppe, da vet jeg at informasjonen som trengs blir formidlet der. Alle møtes og alle vet hva som er blitt sagt”.

Det ble også reflektert over ansvarsgruppen sin betydning for informantene når det handlet om informasjon om barnet i hverdagen hvor foreldrene ikke er tilstede. Det ble henvist til barnehage- og skolehverdagen. De beskrivelsene fra fagfolk om barnet, ble formulert fra informantene som et ”innsyn” i barnets verden de ikke hadde tilgang til på samme måte. ” *Det hjelper meg å holde oversikt”.*

Motsetningen i omtalen av ansvarsgruppe som arena for støtte og trygghet for informantene, reflekteres gjennom å ikke føle seg helt sikker på at oppfølgingen fra fagfolk blir gjennomført.

”Du må følge med, det er ikke noen selvfølge at selv om du har en ansvarsgruppe rundt barnet ditt, så går alt av seg selv. Oppfølging av, kontakt med andre instanser utenfor gruppa, beskjeder som må gis videre osv. Jeg føler meg aldri helt trygg på at det blir gjort”.

Utryggheten ved om alle de involverte i ansvarsgruppa forstår konsekvensen av at avtaler som blir gjort i gruppa må følges opp, er en utfordring informantene fremhever. I samme bilde blir helsesøsters tilstedeværelse vektlagt som den viktigste personen i gruppa, da hun har en stor kontaktflate og har god oversikt over hva som skjer. En sier:

”Helsesøster er den jeg kan ringe og jeg føler meg trygg på at vil hjelpe meg. Tanken om at hun blir borte fra gruppa er skremmende, jeg vil ikke tenke på det”.

I de ansvarsgruppene helsesøster sitter som koordinator, blir det fremhevet fra flere informanter at det oppleves som en trygg og forutsigbar gruppe. De beskriver følelsen av å ha tillit og de har en tro på at informasjon og oppfølging blir ivaretatt på en god måte. Dette kan handle om at informantene har stor tillit til helsesøster, da helsesøster har etablert en relasjon til familien ved å hatt en tettere oppfølging av barnet i perioden før det ble etablert en ansvarsgruppe. Samtidig kan de være et uttrykk for informantenes utrygghet om hva som vil skje om det skulle skje et skifte. ”Du vet hva du har, men ikke hva du får!”.

”Det er krevende å være i disse møtene, du må blottlegge hele familien til folk du ikke omgås med til daglig. Fordi jeg har et barn med en diagnose må jeg delta på møtene. Da er det godt at det er en person(helsesøster) der som vet hvordan jeg har det”.

Her kan det se ut som informanten erkjenner en utfordring hun har følelsesmessig, om hvorfor hun må delta i gruppa. Det påvirker hele familien å få et barn som har en diagnose eller funksjonshemming. Det krever mye kontakt med hjelpeapparatet. Ansvarsgruppe er det som antas å være den beste løsningen for barnet og familien. Uttrykker informanten en følelse av å bli ”pålagt” noe som hun kunne ønsket å ha mer kontroll på?

Tilliten til helsesøster er av stor betydning for informanten sine opplevelser av hvordan det er å føle seg avkledd og sårbar i møtene. Relasjonen til helsesøster omtales som sterk og tillitsfull. Det oppleves godt å kunne snakke med helsesøster om følelsen av å være i møtene.

Det kom tydelig frem at informantene ønsket at helsesøster skulle være med i alle møtene. Informantene har et stort behov for å oppleve tillit til fagfolk, og at behovet for tillit kunne bli anerkjent.

”Du føler deg forlegen på en måte, alle sitter å ser på deg. Det er mitt barn det gjelder og da må jeg svare riktig, liksom”.

I dette utsagnet beskrives en følelse av å balansere på stram line. Erfaringene av å bli observert og målt i alt du gjør av andre når det handler om ditt barn fremheves som en belastning. Svaret ditt avgjør om du klarer å balansere videre. Samtidig formidles det erfaringer på viktigheten av at det er slik. Denne forståelsen av møtet forteller hvor viktig det er for denne informanten å oppleve trygghet og tillit til fagfolkene som er i gruppa.

En informant formidlet opplevelser av å bli oppfattet som hysterisk der hvor tilliten til hverandre ikke har vært tilstede.

”Jeg kjenner det i kroppen om bare en av de som er i gruppa ikke har tillit til meg, eller omvendt. Det handler ikke om å ta seg sammen og tenke at det ikke er så viktig hva de tenker om meg”.

Informantens utsagn kan forstås slik at det å ikke ha tillit i relasjonene til fagfolk i en ansvarsgruppe som skal ha fokus på barnet, er av så stor betydning at det gis kroppslig ubehag når det oppleves. Samt at følelsen av å ikke ta hensyn til det, er vanskelig å overstyre.

5.3 Kodegruppe 3: Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner

Under dette tema fremkommer betydningen av å bli sett og lyttet til som en viktig person for barnet. Et tema i intervjuet var å finne ut hva informantene mente anerkjennelse betydde for dem, og når kom det frem.

Anerkjennelse blir beskrevet tydeligere som et begrep eller en følelse, enn som et fenomen hos informantene. Alle informantene fremhevet at forståelsen av anerkjennelse er noe som skjer i dialogen mellom deltakerne, og når det opplevdes positivt for begge parter, bidro til en trygghet i gruppa.

Flere informanter fokuserte også på følelsen av å føle seg alene i møte med fagfolk. Det kan oppfattes som at informantene ser på fagfolk som en ensartet gruppe, og at informanten ser på seg selv som ”alene”.

”Før jeg går inn i møtet er jeg veldig ofte litt spent. Hva kommer nå, liksom. Men når jeg blir hørt på, og føler meg forstått i forhold til hva barnet mitt trenger, kjennes ikke følelsen av å være alene så tydelig”.

For noen av informantene fremstod det situasjoner hvor tillit og forståelse fra fagfolk er ”livsviktig”. En av informantene sier det slik:

”Jeg vil ikke oppfattes som en hysterisk person, selv om jeg gir uttrykk for at situasjonen er veldig utrygg for barnet mitt. Når jeg forteller om situasjoner hvor det står om livet til barnet, må de forstå det”.

Informanten sitter på en kunnskap om barnets utfordringer og behov som ikke fagfolk har naturlig tilgang til. Det kan tolkes som at informanten ikke stiller seg i posisjon for å diskutere denne kunnskapen med fagfolk i gruppa. Det kan også forstås som fagfolks egne synspunkter om barnet ikke fremstår som viktig for informanten. Fremhevelsen av hvor mye det betyr for

informantene at fagfolk evner å handle og gjøre, og ikke bare snakke om, uttrykker behovet for at flere ”kompetanser” kommer frem. Erfaringer av å gjøre sammen er betydningsfulle. Opplevelsen av å bli møtt med en anerkjennende holdning fra fagfolk skaper rom for å tørre å prøve og feile. En informant beskriver det slik:

”Vi hadde jobbet sammen og trent på ferdigheter. Det at de da sa til meg at jeg var en god nok omsorgsperson for barnet mitt, var starten på et veldig godt samarbeid. Hadde jeg ikke fått anerkjennelse fra de andre, ville jeg ha følt meg litt alene. Når jeg får anerkjennelse er det berettiga, jeg kjenner meg igjen i det”.

Det er krevende å tenke på om du gjør det riktige for barnet ditt særlig når du også blir evaluert av andre hele tiden. En informant beskriver at språket fagfolk påvirker henne, og hun er i tvil om hun forstår det som sies, ”og da har vi ikke felles forståelse”. Å kjenne igjen beskrivelser av barnet, ha fysisk tilstedeværelse i trening av barnet sammen med en fagperson og oppleve en felles ”klang” i dette samspillet blir benevnt som anerkjennelse fra fagpersoner.

Betydningen av anerkjennelsen snakkes om som noe mer, enn å bare få kommentarer som ”så flink du er, eller det var bra, eller stå på”.

Informantene var også opptatt av at *anerkjennelse* også handler om hva de selv sier og gjør.

”Jeg kan ikke forvente å bli anerkjent av de i ansvarsgruppa, hvis jeg bare syter og klager selv. Barnet er jo mitt ansvar uansett. De er jo der for å hjelpe oss, men det er ikke alltid jeg klarer å se det”.

Dette kan forstås som at informantene har en oppfatning om at å bli anerkjent er noe du fortjener i de situasjonene det utføres noe, eller sagt noe som blir beskrevet som godt, eller bra nok. Anerkjennelse blir knyttet til kun positive handlinger og utsagn. Under intervjuene var det også viktig å få frem **hva** informantene knyttet anerkjennelse til. Det kom frem i beskrivelsene at det ofte er knyttet til noe som **gjøres**. En handling som er tydelig for andre, og som handler om noe som kan måles i fremskritt hos barnet.

En av informantene sa:

”Når jeg sitter i et møte og hører de beskriver mitt barn, og det jeg hører er veldig gjenkjennbart, vet jeg at de har sett mitt barn”.

Fagfolks evner til å forstå hvor viktig det er for foreldrene at de kan beskrive hele barnet, ikke bare en beskrivelse om feil og mangler med bakgrunn i diagnosen. Beskrivelser som utløser alt fra frustrasjon, latter og tårer hos foreldrene omtales som viktig i det å skape rom for gode

samtaler. De ønsket at alle sider ved barnet skal komme frem. *”Noen ganger blir jeg helt overveldet av kjærlighet for barnet, jeg kan både le og gråte i samme setning”*.

Flere beskriver dette som en form for anerkjennelse.

”For meg er anerkjennelse noe som skaper gode erfaringer” sa en informant. Det kan forstås som at hun er opptatt av at det skjer noe i henne, og mellom henne og relasjonen til den andre, i det øyeblikket hun opplever å bli anerkjent.

I intervjuene var jeg opptatt av om informantene kunne gi beskrivelser av når anerkjennelsen kom tilsyne i møtene. Det var vanskelig å beskrive uten å vise til eksempler.

En sa: *”Når jeg har tatt initiativ til noe, som de andre ikke har tenkt på, og det blir verdsatt som en god tanke”*.

En annen sa: *”En gang ble jeg fortalt i møtet, at barnet mitt hadde valgt riktig mor og far, det gjorde meg godt”*.

Disse utsagnene sett i sammenheng med hvordan anerkjennelsen kommer tilsyne, kan forstås som at informantene ikke har noen forventning om at det skal skje, og at det derfor skiller seg tydeligere ut for de. Det kan også bety at anerkjennelsen kommer tydeligere frem når det blir språksatt som en personlig ”gave”. Informantene var opptatt av oppriktighet og ærlighet når alle var samlet i møtene. Når fagfolk viste at de hadde troen på at det skulle gå bra, eller fremhevet familiens innsats i vanskelige perioder, ga det informantene en tillit til egne evner og troen på at de skulle klare det. Det ble sagt: *”Det er en lettelse å høre hva de andre tenker, for jeg vet jo ikke om det er bra nok det vi gjør”*.

I intervjuene kom det frem hvordan informantene beskriver synet på kunnskapen som kommer frem i møtet. Kunnskap omtales som både fag og praksis. Noen av informantene beskrev betydningen av å ha gode fagkunnskaper som viktig, ut i fra hvilken diagnose eller utfordringer barnet har. Alle fokuserte mer på praksis, da det hadde betydning for utøvelsen i hverdagen. Dette kan forstås som at tryggheten om den fagkunnskapen gruppa innehar, ligger som en premiss ved at de ulike fagkompetanse er tilstede i gruppa. Det blir ikke snakket frem på samme måte som praksis. Praksis kan være lettere å sette ord på og som en informant uttrykte det: *”I praksis har lært mye om meg selv, og hva jeg kan få til”*. Det ble også i sammenhenger som handlet om innsats og utførelse av arbeidet gitt beskrivelser av

situasjoner hvor informantene opplever følelsen av å bli anerkjent av fagfolk. Beskrivelsene handlet om informanten selv følte seg berettiget til å bli anerkjent.

5.4 Kodegruppe 4: Hva vil du si om din egen kompetanse

Et av temaene under intervjuene handlet om hvordan informanten ville beskrive sin egen kompetanse som foreldre. Flere beskrev det som en utfordring å sette ord på, da tanken om sin egen kompetanse ble tatt for gitt. Det ble litt tydeligere når de kunne sette det inn i sammenhenger hvor de hadde tvilt på sin egen kompetanse. Slikt sett, et fravær av sikkerhet og trygghet i rollen som foreldre.

Alle informantene var opptatt av at de satt med tanker om hvordan de skulle kunne formidle til fagfolk sine erfaringer om barnets behov. En informant uttrykte at hun ikke hadde noe tvil om at hun kjente sitt barn best. Samtidig var det en tvil hos henne om hun ville beskrive det som god foreldrekompetanse. En annen beskriver viktigheten av at fagfolk ikke nedprioriterer foreldrenes stemme som baserer seg på erfaringer om barnet.

Noen av informantene ga uttrykk for hvordan de oppfatter i å tilegne seg ulik kompetanse i forhold til sitt barn, både følelsesmessig og praktisk. Hvilke erfaringer de gjør seg ved å følge barnet i opp og nedturer.

”Jeg vet hva barnet trenger både medisinsk, og når det gjelder kjærighet og omsorg, jeg må være barnets stemme. Jeg bryr meg om barnet, det er mitt. Det er jeg som er best på mitt barn. Jeg har det hele døgnet”.

Det kan forstås som at denne informanten beskriver et behov for at fagfolk anerkjenner hennes ekspertise. At de evner å forstå hvordan posisjonen informanten har, er av betydning for akkurat den familien. Det kan også tillegges en inderlighet for barnet fra informanten, som fagfolk må akseptere som en grunnleggende tilstedeværelse mellom barnet og informanten.

En flerstemthet i dialogen med fagfolk var av betydning. Informantene ville at alle stemmer skulle bli hørt, også de som ikke var tilstede i møtet, men som hadde en betydning for barnet. Det ble nevnt besteforeldre, andre nære slektninger og venner av barnet. De mente at det ikke bestandig var fagkompetansen som skulle bestemme hva som var best i alle situasjoner. En informant:

”Jeg må være mange stemmer i møtet, jeg må ta mange valg, jeg ønsker det beste for barnet mitt. Det er viktig at du ser hva slags hjelp barnet har behov for, og ikke bare takker ja til alt”.

Dette kan bety at informanten forstår sin kompetanse som forelder som det å evne å være kritisk og tørre å ta valg som går i mot fagfolks meninger. Det blir viktig å kunne være i en dialog hvor det er trygt å reflektere sammen.

Flere av informantene omtalte ansvarsgruppene som et sted hvor informantene hadde muligheten til å hente hjelp og støtte. Utfordringene kan være å få satt ord på det du vil formidle. En informant uttrykker det slik:

”Når du har et barn som er litt annerledes enn andre barn, forandrer det hele livet. Jeg føler at jeg er i en tilstand av å være i alarmberedskap hele tiden. Det er vanskelig å beskrive hva det egentlig handler om”.

Dette kan forstås som informanten ønsker å beskrive og få frem utfordringene som ligger i å hele tiden være aktivert for om noe skal skje barnet. Tilstanden av å aldri kunne slappe av blir det normale. Ikke alle informantene var like tydelige på dette, men flere fremhevet det som en stor endring i livet.

En annen informant var opptatt av å bli lyttet til når det var ”dårlige” perioder for barnet. Fagfolk kom så lett ”på banen” med løsningsforslag om hva informanten skulle gjøre for at det skulle endre seg til det bedre.

”Jeg vet ikke om det handlet om min tilstand på den tiden, men jeg følte meg undervurdert som forelder. Jeg ville bare at de skulle høre på hvordan jeg hadde det”.

Flere av informantene sa noe lignende, om at det var viktig for dem at fagfolk ikke fremstod som om de alltid hadde en løsning. Å kunne få være i sin egen mentale prosess, med de utfordringene som ligger i det, og samtidig bli møtt med hjelp og støtte i forståelsen av prosessen ble viktig. Dette kan forstås som et behov for at informantene ønsker å bli anerkjent for å være ekspert på eget liv. Det kan være utfordrende å snakke om sin egen tilstand, når normen for møtene er å fokusere på barnets utvikling.

Mye av fokuset i ansvarsgruppene handlet om å gjøre. Det fokuseres på et opplegg for barnet som gjennomføres både hjemme og på skolen. Informantene fremhevet et slikt opplegg som noe positivt. Det bidro til en kontinuitet i hverdagen og en positiv utvikling for barnet. En av informantene sa det slik: ”Jeg er utdannet fysioterapeut snart jeg, uten fagbrev”. Det bekreftes av en annen informant som sier: ”Jeg har egentlig tilegnet meg mange kompetanser gjennom tiden, fra ulike fagprofesjoner”.

Det kan forstås som informantene beskriver et bilde av hva som kreves av deg som forelder når du har et barn med større utfordringer enn andre barn, og av den grunn må beherske ulike utøvende ferdigheter.

5.5 Oppsummering

Analysen av materialet har ledet meg frem til at jeg nå sitter med en bredere forståelse av foreldre sin opplevelse av anerkjennelse fra fagfolk for sin foreldrekompetanse i en ansvarsgruppe.

Det kan virke som det er mange perspektiver som kan virker inn på *hvordan* og *når* anerkjennelsen synes og kjennes for den enkelte. En kort oppsummering av funnene vil videre stå som kulepunkter. Hvert kulepunkt referer til hver kodegruppe i samme rekkefølge som er presentert i resultatpresentasjonen.

- *Det skal mot til å snakke om sin egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst.*
Frykten for ikke å bli trodd på om sin egen kunnskap om barnet handler om en opplevelse av makt, og om hvem som besitter den riktige og sanne kunnskapen. Likeledes er det mange ulike følelser som kommer frem i beskrivelsene fra informantene om sin egen usikkerhet og hvorfor. Tidligere negative erfaringer i møtet med fagfolk kommer fort til overflaten, og stenger for konstruktive samtaler. Posisjonering og forståelse for situasjonen familien befinner seg i er av stor betydning at fagfolk er villig til å bruke tid på.
- *Ansvarsgruppens betydning for familien på godt og vondt.*
Det synes som betydningen er avhengig av tryggheten foreldrene har til medlemmene i gruppa, og usikkerhet og avstand til medlemmene har en påvirkning. Hyppigheten av hvor mange møter det er i gruppa er av stor betydning. Følelsen av å aldri være helt trygg på at avtaler blir gjennomført og konsekvensen det får, skaper en beredskapstilstand hos foreldrene. Alle fremhevet viktigheten av gruppa som en støtte i forhold til at det forelå en plan for barnet fremover fra kommunen sin side. Et viktig funn er at helsesøster sin deltagelse i møtene er med på å skape trygghet og tillit og løftes frem av alle informantene. De påpeker at relasjonen til helsesøster er trygg og forutsigbar, og at hun kjenner til barnets historie.

- *Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner.*

Etter hvert når informantene opplevde at relasjonene til fagfolk i gruppa ble tryggere, kom også betydningen av anerkjennelse tydeligere frem. For informantene er anerkjennelse noe som må være gjenkjennbart. Når fagfolk skiller på barnets egenskaper, og diagnosens påvirkning på barnet er det av stor betydning for informantene. Det kan virke som anerkjennelsen er av en større verdi når informantene blir anerkjent for noe de har utført i handlinger omkring barnet.

- *Hva vil du si om din egen kompetanse?*

Usikkerheten om egen kompetanse om barnet, snakkes frem som en følelse i møtet med fagfolk. Samtidig som informantene er sikre på at de er ekspert på sitt barn. Kampen om hvem som eier den *riktige* løsningen for barnet blir knyttet til kompetanse. Spørsmålet om hva kompetanse betyr for den enkelte, blir ikke diskutert i gruppa, men for informantene er det av betydning at fagpersonene har den kompetansen barnet trenger til enhver tid.

6. Drøfting

6.1 Innledning

I det følgende vil resultatene av undersøkelsen bli drøftet. Resultatene vil bli drøftet opp mot utvalgt teori og tidligere empiri. I de tilfeller jeg finner det nødvendig å trekke inn andre perspektiver enn de som er omtalt i teorikapittelet blir dette gjort i den grad jeg finner at de kan belyse eller tydeliggjøre datafunnene ytterligere.

I mitt prosjekt har fokuset vært på foreldrene sine opplevelser av når de opplever anerkjennelse eller opplever mangel på anerkjennelse fra fagfolk i en ansvarsgruppe om sin foreldrekompetanse.

Analysemetoden jeg har anvendt er systematisk tekstkondensering modifisert av Malterud.

Kodegruppene jeg kom frem til etter å ha analysert datamaterialet forteller alle på hver sin måte noe om opplevelser av anerkjennelse eller mangel på, fra fagfolk i ansvarsgruppen.

De fire kodegruppene jeg kom frem til:

1. Det skal mot til for å snakke om sin egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst.
2. Ansvarsgruppens betydning for familien på godt og vondt.
3. Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner.
4. Hva vil du si om din egen kompetanse?

6.1.1 Det skal mot til for å snakke om egen usikkerhet når fagkunnskapen veier tyngst.

Her velger jeg å drøfte begreper som *ydmynhet*, og det å *lytte*. Ydmynhet og å lytte er et gjennomgående tema i subgruppene i denne kodegruppen. Jeg vil drøfte med utgangspunkt i forståelsen til Harlene Anderson beskrivelse av ”ikke vitende posisjon”. Jeg vil prøve å belyse hva det betyr å ta i mot informantenes *uttrykk*, og hvordan det kommer tilsyne.

Informantene i materialet uttrykker et ønske om å bli invitert inn til en samtale om sin egen usikkerhet om barnet, samtidig som det også ligger et ønske om at fagfolk evner å lytte til informantene som en person som har mye kunnskap om sitt barn. De fremhever evnen til å vise ydmynhet for hvordan hverdagen kan fortone seg med et barn som krever mye. Dette samsvarer med det Anderson hevder hvor hun omtaler ”den andre”:

”De udviser ingen respekt. De siger hvad der står i teksten(hvad de har læst seg til). De beskriver problemet med deres egne ord”(Anderson 175: 2003).

Ved å tro at man har forstått, eller ved å følge en bestemt metode, blir arbeidet i møte med klienter tryggere. Det er heller det motsatte. Vi vil redusere muligheten for å oppdage det som skiller seg ut, eller ikke få tak i det som er det unike (Anderson 2003). Anderson hevder at *å lytte* er når du er i samspill med, er oppmerksom på, og responderer på historien den andre forteller. Du må vise at historiene som fortelles er viktig for deg (2003). Det kan fremstå som om informantene sitter med erfaringer om å ikke ha blitt lyttet til, i den betydning Anderson referer til. Det er noe av det samme Seikkula og Arnkil(2007) viser til, når de hevder at fagpersoner ”krangler” om hva klientens situasjon egentlig handler om. Det er viktigere for fagfolk å komme frem til en korrekt definisjon på fenomenet som skal diskuteres, enn det faktiske budskapet(2007). I det samme fremheves det i tillegg til å søke etter en forklaring, posisjonerer fagfolk seg som kompetente til å definere. Mine informanter gir uttrykk for en avmakt i møte med fagfolk. Kan det være slik at det er nettopp det Seikkula og Arnkil peker på, som også informantene viser til? Fagfolk skal posisjonere seg i forhold til familien, i forhold til sin egen fagkompetanse, og i forhold til de andre fagkompetansene i gruppa. Det kan derav oppstå mange utydelige grenseopp ganger for hvilken sosial orden som er fremme til enhver tid.

Informantene snakker om behovet for å føle seg trygge i gruppa. Det gjentas som en grunnleggende premiss for i det hele tatt å oppleve at ansvarsgruppa skal ha noen verdi for familien. Å vise respekt, være ydmyk overfor, og ha en tro på, at det den andre sier er verdt å lytte til viser at man verdsetter den andres viten om sine egne erfaringer. Som informantene i denne studien uttrykker, er det viktig at fagfolk kan bidra til å trygge foreldrene på at de sitter på en kunnskap og viktige erfaringer om sitt barn som er av betydning for fagfolk å få vite noe om. Særlig fordi informantene er så tydelig på sin redsel for ikke å bli trodd om sin egen kunnskap, opplevelser og erfaringer om barnet. Hvordan vi forstår hverandre og forholder oss til hverandre, henger sammen med hva slags kunnskap, og dermed også erfaringer som er grunnlaget for forståelsen. Kan det bety at den kunnskapen vi besitter kan sees på, på to måter? Kunnskap er noe vi *har*, og noe vi *er*. Den kunnskapen vi *har* er på en måte vår egen database, og den kunnskapen vi *er* viser seg i øyeblikket? I informantenes forståelse av møtet med fagfolk så kan det bety at fokuset på kunnskap fra egen database er av større betydning, enn kunnskapen som kommer frem i øyeblikket. Å høre etter, og kjenne etter, hva foreldrene sier, er kanskje av større betydning for relasjonen enn å først finne meningen i det som sies.

Schibbye (2002) skriver at å lytte krever en villighet til å bli beveget av den andre. Det å lytte er ikke å forholde seg passivt, men aktivt. Det er å være fokusert, konsentrert og emosjonelt

tilgjengelig. Da er du med på å trygge den andre i relasjonen (2002). Det å være åpen for informantenes *uttrykk* innebærer å være åpen for det som kommer frem av andre perspektiver enn bare gjennom ord. Hvordan møter fagfolk foreldrenes historier hvor de selv blir påvirket av sine egne erfaringer eller blir beveget av noe i historien? Er det åpenhet for å vise det, eller lukkes det bare som en opplevelse i øyeblikket?

Som beskrevet i teoridelen³, kan det å forsøke å forstå andres følelsesuttrykk hjelpe til å predikere andres handlinger, og bidra til at relasjoner fungerer (Schibbye 2009). Måten fagfolk forsøker å forstå informantene på, kan være et uttrykk for deres indre arbeidsmodeller. I systemteorien tenker man at erfaringer bidrar til forståelse og forståelse bidrar til hva man erfarer i en sirkulær sammenheng. Det ene kan like gjerne være årsak til det andre, som omvendt (Hårtveit og Jensen 2004).

Järvinen,M og Mik – Meyer,N henviser til hvordan språket innenfor sosial sektor utvikler et ”systemspråk” som har til formål å oversette personers uttrykk for sitt liv og problemer, inn i et standardisert og formalisert system av kategorier. Språket er tilpasset intervensjonsformer som er tilgjengelig i den offentlige sektor (2003).

Kan det bety at informantene oppfatter språket fagfolk bruker som noe som de ikke kjenner seg igjen i. Språket blir et uttrykk for hva fagfolk har behov for, i den forstand at språket koordinerer de ulike praksiser mellom fagfolk. Det kan betviles at det er et behov hos informanten.

Fagfolk bruker begreper som for eksempel ”ressurssvak”, ”tilknytningsvansker” som er kategoriserende og som kan bidra til å skape ”klienter”. Dette er ikke begreper som er tatt ut av det blå, eller som oppstår i dagligspråket hos de fleste. Det utfordrer en ansvarsgruppe når informantene ikke forstår det som skjer i mellom fagfolk og dem selv. Beskrivelser informantene gir av sitt barn, blir forsøkt satt inn i ulike kategorier og blir analysert. Kanskje kan det være at informantene bare vil at fagfolk skal lytte, og ikke begynne å kategorisere det de hører.

Informantene beskriver hvordan de oppfatter de ulike posisjoneringene i ansvarsgruppa. Fagfolk sitter i en posisjon hvor de kan behandle det de hører med en fagkunnskap og et blikk, som gjør at de kan foreta valide vurderinger. En posisjon betinger at fagfolk kan klare å innta en holdning til foreldrene, som at foreldre har en informasjon om barnet som fagfolk

³ Dialektisk relasjonsteori (Schibbye).

ikke fullt ut kan forstå. Det er alltid noe mer å lære, og kunne lytte til, enn det som blir sagt. Å innta en ikke vitende posisjon vil bety at fagfolk har en fortolkende holdning og analyserer erfaringer som fortelles av informantene (Anderson 2003) Noe som står i kontrast til å bli analysert og kategorisert som et objekt. I min studie forteller informantene opplevelser av å bli krenket eller ikke bli forstått. Ulike meninger om hvordan systemets måte å handle på må få komme til uttrykk. Det å kunne tåle kritiske kommentarer og kritiske blikk til egen praksis og virksomhet, vil kunne øke refleksjonen om de prosesser vi er involvert i. Å være villig til å tvile og å være usikker, forutsetter at vi klarer å sette vår egen fagkompetanse litt til side.

Anderson sier at ”*være villig til at løbe en risiko*”(2003: 177). Hun henviser til at terapeuten ikke skal føle seg i sikkerhet bak sin kunnskap. Jeg velger å ”oversette” det til å gjelde for fagfolk i en ansvarsgruppe. De kan ikke gjemme seg bak sin egen kunnskap, men de må tørre å ha informantens kunnskap i sentrum. Flere av beskrivelsene informantene uttrykker dreier seg om opplevelser om ikke å bli hørt eller sett som et bestemt menneske, men derimot som en ”masete mor”, ”vanskelig mor”⁴ eller lignende, altså som objekter⁵. Fagfolk må være interessert i fortellingene for fortellingens skyld, da det er det som sies vi tilbys å ta del i og forstå.

Det motsatte av å være i en ikke- vitende posisjon, kan bety å være i en vitende- posisjon. Informantene formidler en opplevelse av at de må forholde seg til en verden av en- vitende posisjon. I den verden kan det fremstå som ekspertens betydning veier tyngst. Sannheten er verifisert på forhånd, og det letes etter historier som bekrefter forestillingene (Anderson 2003). Hun henviser til Gergen som advarer om å innta denne posisjonen da vi vil fortsette å se etter bekreftelser av samme art. Det betyr nødvendigvis ikke at sannheten blir sterkere(2003). Et dilemma kan oppstå i rommet mellom ikke- vitende og vitende- posisjon. Det å ikke vite, vil inneha en posisjon om å være ydmyk for det du vet. Utfordringen ligger i å ikke la seg fange av trangen til å få de rette svarene, den ene sannheten, men heller la den andre åpent fortelle sin historie hvor det ikke letes etter på forhånd planlagte mål. I mitt materiale kan det synes som informantene gir uttrykk for at EN sannhet ikke favner hele barnet. Fagfolk beholder sin trygge posisjon ved å forholde seg til sin viten som en sannhet. Anderson viser til

Bateson sin tolkning om hvordan han mener vi forstår. Der det en forståelse ut fra våre egne konstruksjoner om hva vi ser og hører. Det betyr ikke at vi nødvendigvis har forstått hva den

⁴ Hermetegn er brukt, da informantene selv brukte det.

⁵ I prinsippet kan vi ikke objektivere oss selv, vi kan ikke komme på utsiden av oss selv (Skjervheim1996).

andre sier, men mer et resultat av egne tolkninger av hva den andre har formidlet (2003). Det informantene formidler om hvordan de opplever å ikke bli forstått av fagfolk, kan handle om det Bateson hevder om hvordan vi forstår. Det er en erkjennelse om viktigheten av å bestrebe seg på å lytte etter hva som menes i det som blir sagt.

Ved å velge å se det ut i fra et systemisk perspektiv, kan ansvarsgruppa bli definert som et system. Et system hvor summen er mer enn de enkelte delene. Det vil si at hvert enkelt medlem i gruppa har mer med seg enn det vi ser. Det være seg ulike identiteter, ulike kulturer, ulike verdier. Blir ikke ulikhetene snakket frem som en viktig del av prosessen i ansvarsgruppa, kan rammen om det det snakkes om bli tatt for gitt, og innholdet blir bestemt av den eller de som er definert med høyest status. Muligheten for at fokuset på barnets og familiens egenskaper vil være tilstede, i stede for å ha fokuset på samspeillet mellom de ulike medlemmene i gruppa. Hårtveit og Jensen(2008) hevder at fagfolk må inkludere seg selv inn i systemet i forsøk på å skape mening. Det er ikke lenger slik at familien alene er under lupen når barnets utfordringer skal forklares. Hvordan ville det se ut for ansvarsgruppa om fagfolk velger å definere seg som en del av gruppa, ved å fokusere på at man vil alltid være en del av det man skal studere? Dette er kanskje noe fagfolk må tørre å sette ord på, og snakke frem som et perspektiv som er av betydning for alle som deltar i gruppa.

Flere av informantene gir et inntrykk av at fagfolk generaliserer diagnoser som noe som representerer en likhet. Diagnose kategoriserer noe som er en grunnleggende saksopplysning om barnet. Det vil være førende for hvordan andre vil oppfatte barnet. Barnet tolkes med utgangspunkt i diagnosen, og blir omtalt som det ER diagnosen. Det fortelles om en følelse av å bli krenket i en relasjon med fagfolk som behandler foreldrene og barnet ut fra en ”norm” og ikke som enkeltindivider. Til dette skriver Hertz:

” Når man møter noe som virker kjent kan man bli begeistret over at man på en måte vet hva man har med å gjøre – og dermed også hva man selv skal bidra med. Det er risikabelt, for i det som ligner, finnes også det unike- det som ikke ligner, og som man i sin begeistring over det kjente risikerer å overse” (Hertz 2011: 161).

I det som virker kjent, kan man glemme det ukjente. Det kan synes som det etterspørres et perspektiv fra informantene av å utforske noe sammen, nettopp for ikke å glemme det som ikke ligner eller er ukjent. Det kan handle om det informantene beskriver som ”utenfor” eller ”bak” diagnosen. Særlig fordi de tema som kommer opp i ansvarsgruppen handler for det meste om diagnose, og diagnosens betydning for barnet. Fagfolk må tørre å invitere foreldrene inn om hvordan, og hva de vil snakke med familien om. Setter informantene ord på

det Seikkula og Arnkil hevder i forhold til avskrivelse av den andres synspunkt i samtalen ved for eksempel å ikke nevne informantens kompetanse om sitt barn. Ved ikke å snakke om informantenes kompetanse, har den heller ingen betydning (2007:39).

Implisitt i et slikt valg ligger det et ansvar fagfolk har, i forhold til familien. Kan det handle om det Torborg Aalen Leenderts (2014) viser til om begrepet *nøytralitet* som kan bidra til tåkelegging og uklarheter dersom begrepet ikke blir snakket frem. Ved å tro at man er nøytral, vil det se ut som om å *ikke ta parti* eller *ta stilling til*.

Hertz(2011) hevder at normalisering oppstår i samspillet mellom mennesker og kommer til uttrykk i samfunnsmessige institusjoner. Komplekse samspillsmønstre blir redusert til en oppfatning om at problemet tilhører individet. Normaliseringen *lister seg* inn igjennom språket, og internaliseres i det enkelte menneske som konstruksjoner, som igjen er med på å avgrense mulighetene (2011:12). I mitt materiale vises det til et behov for engasjement og innlevelse fra fagfolk. Det er et bidrag til å skape en trygghet for informantene i møtene.

Foucault er ikke opptatt av aktørenes motiver og intensjoner. Han hevder at det *snakkes* og *handles* på en slik måte at makt opprettholdes eller maktforhold oppstår. Det som tas for gitt, vil i denne sammenhengen være et uttrykk for en type maktutøvelse (Jensen 2011). I språket vi bruker i samhandling med andre vil det være begreper som brukes hvor forståelsen eller betydningen tas for gitt. I mitt materiale vil begrepet *fagfolk* inneha et aspekt av makt.

Seikkula og Arnkil (2007:45) viser til at alle fagpersoner innenfor et psykososialt arbeid, har en kontrollerende rolle. De omtaler videre at det er avgjørende for hvordan hver enkelt utfører sine kontrolltiltak (ibid). Et aspekt ved makt dreier seg om påvirkning. I teorikapitlet henviser jeg til hva Foucault sier om hvor lite kritiske profesjonelle er til å diskutere sin egen rolle som hjelper og kontrollør. Foucault hevder at maktrelasjon er verken positiv eller negativ, men det er likevel viktig å vurdere hvordan man kan kanalisere makten på en best mulig måte. Styrkende hjelp gjør ikke informanten hjelpeløs. Ved å styrke informantens tro på egne evner, kan hun få en mer selvstendighet. Ved undertrykkende hjelp kan informanten gjøres avhengig og miste kontroll på sin egne selvbestemmelse. Å være bevisst de ulike påvirkningene maktens ansikt kan ha, vil kunne avsløres ved å tørre å snakke om det. Kan dette være noe av det informantene henviser til når de forteller om fagfolks fokusering på diagnose? I den mening Foucault hevder, viser makten seg i relasjonene, og må studeres i forhold til hvordan den kommer til uttrykk i praksis. En av informantene ga sterkt uttrykk for en følelse av å ikke bli trodd på om sin egen erfaring om barnet i møte med fagfolk. Beskriver

hun det Foucault hevder om makt i relasjoner? Vil den følelsen av å ikke bli trodd på, for informanten kunne vært unngått om fagfolk hadde definert seg inne som en del av gruppa, og synliggjort makt som et viktig perspektiv å snakke om. Foucault hevder det er flere grunnelementer i en maktdefinisjon (Bjartveit og Kjærstad 2001). Et av elementene er avhengighet. I en ansvarsgruppe kan det være slik at informantene vil være i et avhengighetsforhold til de fagfolkene som til enhver tid er tilstede for dem. Fagfolk er å tilstede for å hjelpe til med barnets utfordringer. Foucault mener det ikke vil oppstå makt om det ikke finnes et avhengighetsforhold. Kan det snakkes frem i gruppa, for å frigjøre deltakerne til å snakke om, og tydeliggjøre en makt som ligger der?

Per Jensen viser til det som omhandler resonansbegrepet eller resonanskart (Jensen 2011). I et forsøk på å utvikle et mer nyansert språk om egne erfaringer fra det private liv, blir resonansbegrepet beskrevet i forhold til hva som vekker gjenklang hos deg selv i møtet med den andre. Det omhandler også hvordan gjenklangen utspiller seg. I den forståelsen Jensen viser til handler det om en gjenklang eller samklang mellom ulike sider i vår oppfatning av virkeligheten (2011:308). I så måte vil det samstemme med det informantene språksetter som en flerstemthet. Det har oppstått en gjenklang mellom fagfolks personlige og private erfaringer som kan bidra til at man kan forstå utfordringer knyttet til informantens problemer. Samtidig må man klare å ha to tanker i hodet samtidig, da dette handler om personlig resonans og relasjonell resonans. Den relasjonelle resonansen kan bidra til at relasjonen utvikler seg i ulike retninger. Resonans begrepet er utviklet for å omfatte både personlig resonans og relasjonell resonans (2011). I relasjonell ligger også en fare for at relasjonen kan utvikle seg til konflikter og maktovergrep. Hvordan vi påvirkes av hva den andre vekker av følelser og tidligere erfaringer (personlig resonans) hos meg selv, påvirker den relasjonelle resonansen. Kan dette handle om at for både fagfolk og informantene er det nyanser av følelser knyttet til opplevelser som ikke kommer frem i relasjonene. Bevisstgjøringen om hva som påvirker, eller hva som kjennes igjen hos seg selv, blir ikke snakket frem som et viktig perspektiv. Det skapes ikke noe naturlig rom for å snakke om det.

Med et sosialkonstruksjonistisk perspektiv vil det ved bruk av språket kunne skapes muligheter til å forstå, og å forholde seg til de sammenhenger som problemet inngår i. Språket blir en aktiv handling og virkemiddel i den sosiale utvekslingen. Å stille spørsmål om informasjonen som kommer frem er et lite utsnitt av virkeligheten, eller om det er det representativt for helheten kan være utgangspunkt for flere forståelser av problemet.

Informantenes behov for å etablere andre sannheter om barnet enn bare det som følges av diagnosen fremstår som en viktig oppgave. Dialogens muligheter blir et viktig element å løfte frem i møtet. I mitt datamateriale forteller informanter historier om at de har møtt et hjelpeapparat som de oppfatter vil finne ut av problemene med en gang. Fagfolkene oppfattes som utålmodige, og vil komme raskt i gang med behandling eller hjelpen.

Dette kan knyttes opp til det Seikkula vektlegger som en sentral og avgjørende evne hos hjelperne. Det er å ha toleranse for usikkerhet. Har fagpersoner dårlig tid og derfor foreslår raske avgjørelser, vil familiens egne psykologiske ressurser i liten grad bli utnyttet (Seikkula 2007). Taylor og White viser til at mange avgjørelser er basert på det fagfolk opplever som sannferdige versjoner, men at det egentlig handler om resonnering og en ”god magefølelse”(2000).

En opplevelse av å bli overkjørt eller ikke lyttet til, når foreldrene er i en sårbar posisjon og hvor de skal ta i mot hjelp fra fagfolk, kan skape avstand mellom foreldre og fagfolk. Flere av informantene gir uttrykk for hvordan de må i noen sammenheng argumentere sterkt for sine erfaringer, om hvilke ytterligere utfordringer fagfolks gode intensjoner om å hjelpe kan gi dem. Det kan være fristende å være ekspert på andres behov, når du selv er i en profesjonell posisjon. Kan det for foreldrene oppfattes slik at de blir gjort til objekt for fagfolks behov, og ikke oppfattes som et avgrenset, selvstendig subjekt i forståelsen om at de er i et subjektivt senter for sine opplevelser?

Andersen hevder at klientens fortellinger blir evaluert opp mot hva teorien forteller (2006). Anderson (2003) støtter dette når hun skriver at teoriene vil virke inn på hvordan terapeutens måte å snakke og handle på, i tillegg virker den inn på terapeutens underliggende intensjoner. I en ansvarsgruppe blir ikke klient og terapeut de naturlige begrepene å bruke, men like fullt handler det om de samme mekanismene.

Teori er med andre ord forforståelse eller forkunnskap, men er begrenset og gjort til noe generaliserbart. Historiene til informantene forteller meg at å leve med et barn med en diagnose handler mye mer om praksis enn teori. Andersen (2006) hevder at folks livserfaringer kan forsvinne i møte med eksperter hvor teorier dominerer. Han sier at praksis i større grad burde kaste lys over og endre våre teorier, mer enn at teoriene påvirker vår praksis. Det er fristende å holde dette frem som et viktig perspektiv i en ansvarsgruppe å klare å legge sin egen fagteori til side et øyeblikk. I flere sammenhenger uttrykker informantene et behov

for, eller et ønske om at fagfolk evner å være sensible overfor dem, særlig i faser hvor informantene opplever sorgen tett på.

Per Nortvedt og Harald Grimen (2004) beskriver sensibilitet i et fenomenologisk og hermeneutisk perspektiv. I en hermeneutisk tilnærming vil sensibilitet kunne si noe om fortolkning og refleksjon av inntrykk. De hevder at fenomenet sensibilitet handler om mottakelighet for, og følsom forståelse av andres menneskers subjektive situasjon. Sensibilitet berører også vårt eget forhold til oss selv. Nordtvedt og Grimen henviser til filosofen C.Taylor når de skriver:

”Mennesket er et selvfortolkende vesen. Mennesket forstår og fortolker seg selv i lys av andre mennesker, og i lys av den betydning hendelser og relasjoner har for ens egen person” (2004: 37).

Siden mennesket forstår seg selv i lys av andre, vil dette for meg henge sammen med hvordan fagfolk i ansvarsgruppa speiler tilbake det de har lyttet til fra foreldrene. Flere av informantene er opptatt av at de sitter med en sorgfølelse som de beskriver har i seg redsel for at barnet skal dø, usikkerhet, tanker om fremtiden, avhengighet og sinne. Ingen i ansvarsgruppa inviterer til å snakke om det, heller ikke de selv. Det kan være at de profesjonelle i denne situasjonen gjør det. Fyhr referer til når hun beskriver at de profesjonelle vet at de kan ikke gi foreldrene barnet de helst ønsket seg, og føler derfor på en hjelpeløshet fordi de ikke kan endre på virkeligheten (Fyhr 2002). Kan det være at både informanter og fagfolk sitter med en følelse av utilstrekkelighet i møtet, om sine begrensninger uten å kommunisere det frem? Når og på hvilke tidspunkt diagnosen eller funksjonshemmingen blir bekreftet vil naturlig nok prege foreldrenes reaksjoner og holdning til hjelpeapparatet. Det som er et felles trekk, er at foreldrene er i en helt spesiell sårbar posisjon i den fasen diagnosen eller funksjonshemmingen blir presentert. De færreste har tenkt at det kan være noe i veien med barnet på forhånd.

Jeg vil trekke inn det Anne Lise L. Schibbye skriver om Selvet i sin dialektiske relasjonsteori. Dette kan være med å belyse utfordringene informantene beskriver om å ikke ”snakke om”. Schibbye forstår Selvet som et nettverk av relasjoner. Influert av Meads tanker defineres Selvet som relasjonen mellom *jeg – siden* og *meg – siden*. I et ansvarsgruppemøte vil dette kunne sees på som en prosess. Det Selvet handler og gjør mot jeg`et, reflekteres i relasjonen til meg`et, og det informantene gjør mot den andre (fagfolk) reflekteres også tilbake til informantens Selv, og skaper forutsetninger for hvem informantene blir. I den sammenhengen,

kan det være slik at fagfolk ikke orker å kjenne på negative følelser fra informanten fordi det kan true fagfolks egen selvaktelse? Det er ikke et reflektert forhold til prosessene i eget Selv, og prosesser i relasjoner til den andre. Schibbye hevder at når det blir vanskelig å vite hva en selv dypest sett føler og trenger, er det lett å la seg påvirkes og kontrollert utenfra (2002). Torsteinsson (2008) viser til Harlene Anderson Hermeneutisk forståelsen av Selvet. Hun hevder at Selvet dannes i dialog med andre, og er uløselig knyttet til denne dialogen. Ditt Selv er uerkjennelig for den andre, som ikke kan vite noe om ditt perspektiv (2008: 45).

I mitt materiale kan det tenkes det er prosesser som foregår i ansvarsgruppa som det Schibbye refererer til som skjulte prosesser, det vil si ubevisste prosesser (2002). En annen forståelse er knyttet til det Torsteinsson refererer til, om muligheten til å forstå at informanten vil snakke om sorgen, uten at informanten selv er ansvarliggjort for å si det. Kan det være at fagfolk ikke har forstått at det er et ønske, da informanten ikke har kommunisert noe om det i noen sammenheng? Å forstå selvopplevelse vil si å forstå det unike perspektivet, det konteksten alene ikke kan tydeliggjøre. Vil dette utfordre tanken om at språket ikke er det eneste som kan beskrive selvopplevelse? Og som Strong og Lock (2014) viser til... *stilt overfor et fattig relasjonelt språk, kan vi lett gå tomme for ordene vi trenger for å håndtere relasjonelle situasjoner* (2014: 385).

6.1.2 Ansvarsgruppens betydning for familien på godt og vondt

I mitt materiale kommer det frem ulike syn på betydningen av å ha en ansvarsgruppe i den situasjonen familien befinner seg. Noen av informantene har erfaringer fra ansvarsgruppen i fra barnet var noen måneder gammel, andre har erfaringer i fra barnet er blitt noen år. Dette henger sammen med hvordan og hvilke utfordringer barnet har. I det følgende vil jeg prøve å belyse noen av erfaringene informantene beskriver.

Filosofen Hans Skjervheim skriver innledningsvis i artikkelen ”Deltakar og tilskodar”(1996 (1957)) at det er språket som gjør at vi kan ha en felles verden. Forstår vi ikke språket til hverandre, vil vi leve i hver vår verden. Slik jeg forstår Skjervheim hevder han at det er ulike måter å møte hverandre på i språket. Han beskriver kommunikasjon som en treleddet relasjon, i motsetning til en toleddet. En treleddet relasjon består av meg, den andre og *saken* vi samtaler om. Begge parter er engasjert i en felles utfordring eller sak. Men, skriver Skjervheim det kan være at jeg ikke bryr meg om saken eller utfordringen til den andre, og derav gjør den andre til et *objekt* (Skjervheim 1996). Den Andre blir en sak. Da befinner vi oss i hver vår verden. Relasjonen er toleddet. Dette kan forklares slik: I en toleddet relasjon

hører jeg hva den Andre sier. Jeg konstaterer det som et faktum, og den Andre blir et faktum. Er det følelsen av å bli betraktet som et objekt en informant beskriver når hun sier at fagfolk fremstår som eksperter i mange sammenhenger? Forsvinner fokuset fra å samtale om en felles sak, eller utfordring, til å handle om å samtale om barnet som selve saken? Når informantens opplevelse er at fagfolk opptrer som ekspert i relasjonen, og at det finnes bare en måte å forholde seg til problemet på, står det langt i fra et sosialkonstruksjonistisk perspektiv hvor forståelsen omhandler at det ikke er mulig å komme frem til en sann forståelse. Hvordan kan fagfolk bidra til at informantene skal oppleve at ansvarsgruppen er et sted hvor de kan bruke språket for å stille spørsmål, og forhandle om det som tas for gitt? I et systemisk perspektiv vil det være viktig at alle erkjenner seg inn i gruppa som likeverdig medlem og bidra til å forstå utfordringene på flere måter. Kommunikasjon handler om forskjeller som gjør en forskjell for andre.

Det har lenge rådet en forståelse i behandlersystemet at en ansvarsgruppe skal være en gruppe fageksperter med kompetanse på flere ulike fagområder. Dette for å hjelpe familien og barnet på en best mulig måte. Men hvordan fortøner virkeligheten seg når denne forståelsen treffer ”bakken” i hverdagen til familien? Hvilke idealer ligger til grunn? I mitt materiale kan det se ut som det er flere tanker om det. To av informantene var opptatt av hva fagfolk forventer foreldrene skal få til i hverdagen når det handler om trening av barnet og oppfølging generelt. Informantene uttrykker at å ha et barn med en funksjonsnedsettelse påvirker en hel familie og forhold til foreldrenes tilpasning til arbeidslivet. Det politiske målet er imidlertid at å ha et funksjonshemmet barn ikke skal ha en slik konsekvens. Familien skal motta en slik støtte at balansegangen ikke skal være vanskeligere enn for andre familier uten funksjonshemmede barn (Tøssebro og Wendelborg 2014). I praksis kan det se ut som informantenes erfaringer ikke er i samsvar med dette politiske idealet. Flere fremhever at på den ene siden, ligger det en stor utfordring i å kunne balansere mellom det som ligger som forventninger fra fagfolk i forhold til oppfølging av barnet, og på den andre siden ha en aktiv deltakelse i arbeidslivet. Det kan synes som at foreldre opplever at de aldri har fri. Jeg vet ingen ting om hva informantene selv har som et ideal av hvordan familielivet skal se ut. Men det kan tyde på at utfordringene knyttes til en stor omsorgsbelastning.

Ansvarsgruppa sin betydning for informantene beskrives likevel som positivt. Flere av informantene fremhever at det ligger en trygghet i å vite at møtet kommer. I den forstand formidles det at gruppa er en arena hvor informantene henter informasjon og blir oppdatert.

Det gjøres avtaler, og foreldrene får et overordnet perspektiv på hva som skal skje videre fremover.

Lloyd og Dallos (2008) viser til at foreldre som har et barn med nedsatt funksjonsevne fremhever at det også gir positive opplevelser, og som bidrar til glede og en personlig styrke. Foreldrene ønsker å bli anerkjent for dette, å ha en tro på fremtiden bidrar til en viss kontroll for familien. Det vises videre til at foreldre opplever liten støtte når det ikke gis rom for sorg, eller hjelpeapparatet har liten forståelse for hva de kan kreve av familien. Foreldre påpeker at de verdsetter samarbeid med hjelpeapparatet når avgjørelser blir tatt sammen, og når familiens perspektiv og ekspertise blir respektert (2008:5-28).

I mitt materiale kan det se ut som at nærheten til gruppa er av betydning. Det fremheves at det er avhengig av hvor ofte de møtes. Dette kan henge sammen med at når gruppa har oftere møter, er det en større muligheter for å bli bedre kjent. Det er bedre tid til å drøfte utfordringene og løse problemer når det oppstår. Tre av informantene fremhevet helsesøster sin rolle i gruppa som viktig for dem. Dette kan henge sammen med at helsesøster er en person foreldrene kommer tidlig i kontakt med og som har tett oppfølging av barnet over flere år. Det fremheves også at i de gruppene helsesøster er koordinator føler foreldrene seg tryggere på at avtaler blir gjennomført og fulgt opp. Det kan bety at fordi kontakten med helsesøster foregår på flere arenaer enn bare i ansvarsgruppa, så styrkes relasjonen mellom informant og helsesøster. Informantene opplever helsesøster som en tillitsvekkende person.

To av informantene ga uttrykk for hvordan det preger dem å blottlegge hele familien i et møte. De følte seg forlegne, usikre og kjente på et ubehag. Kan dette handle om det Skau(2000) viser til når hun hevder at *"Den profesjonelle spiller så å si på hjemmebane, klienten på bortebane"* (2000:61) Det handler om en ubalanse i relasjonen som er strukturelt betinget. Hva ville skje om strukturen ble opphevet? Vil det bety at den profesjonelle sin posisjon blir svekket, og muligheten for en mer gjensidig viten om hverandre kan komme frem? Innhenting av kunnskap om barnet innehar også en innhenting av kunnskap om familien. I teorikapittelet, i følge Aadland (2014) er ikke kunnskap noe vi kan laste ned fra den naturlige verden, men vi konstruerer våre egne versjoner av kunnskapen. Det kan oppfattes som det er det informantene setter ord på når de beskriver å *"blottstille seg selv og familien"*. Det ubehaget det medfører for informanten, og forståelsen av hvordan vi konstruerer vår egen kunnskap ved hjelp av språket, kommer ikke tydelig nok frem i dialogen

mellom informantene og fagfolk. De mange versjonene av ulike virkelighetskonstruksjoner gjør at språket blir helt avgjørende i relasjonene til andre mennesker.

6.1.3 Når det ikke er likegyldig hvem som anerkjenner

I det følgende vil jeg belyse fenomenet anerkjennelse i lys av dialektisk teori, og drøfte i forhold til hvordan anerkjennelse kan ha betydning for relasjonen.

I teorikapittelet blir anerkjennelse skrevet frem som helt sentralt i dialektisk teori. Det er vanskelig å gi en klar definisjon av hva anerkjennelse egentlig betyr, og at det derfor er lettere forholde seg til det som en ide (Schibbye 2002). I mine intervjuer handler et av spørsmålene om hvordan informantene beskriver hva anerkjennelse kan være for dem, og hvordan de forstår det. I lys av Schibbys beskrivelse om anerkjennelse som en ide kan det virke som informantenes historier samstemmer Schibbye sin forståelse. Det er vanskelig å beskrive anerkjennelse som noe helt konkret. Det gis beskrivelser av situasjoner hvor følelsen av anerkjennelse ikke er tilstede hos informanten. Det kan bety at det er lettere å si hva anerkjennelse ikke er. Schibbye viser til hva anerkjennelse ikke er, ved at anerkjennelse ikke er forenlig med prestasjoner eller ambisjoner i forhold til den andre. Det er heller ikke å bruke det som en ”teknikk” eller være instrumentell (2002). Kan det være slik at informantene har opplevelser av å tro de bli anerkjent, når fagfolk snakker nettopp om det som handler om en teknikk eller at det blir instrumentelt? Og at det av den grunn er vanskelig å beskrive innholdet av anerkjennelsen. Det oppleves ikke gjenkjennbart av informantene.

Flere av informantene var opptatt av når de opplevde å bli anerkjent, så handlet det om hvordan det ble formidlet fra den andre, og i hvilken sammenheng. De beskrev det som en gjenkjennbar følelse. Det kan henge sammen med det Wind viser til når han omtaler Hegels forståelse av likeverdighet i en relasjon. Det betyr ikke at partene er like, men de har begge like mye rett til sin egen opplevelse som den andre (Wind 1998). Betydningen av å bli anerkjent vil derfor handle om å bli forstått i forhold til sine følelser, og at det blir viktig å skille mellom opplevelse og handling. I et sosialkonstruksjonistisk perspektiv vil det bety at du kan anerkjenne *opplevelsen* av handlingen, men det betyr ikke at det er en sannhet *utenfor* opplevelsen. Er det dette informantene snakker om når de beskriver det som en gjenkjennbar følelse? De gjenkjenner følelsen i *opplevelsen* av handlingen.

Anerkjennelse er et ord og ord skaper virkeligheter. Derfor må vi være på vakt for at ord kan også føre oss vekk fra det ordet egentlig står for. Scibbye (2002) henviser til Gadammers tanke

om ”å bygge opp den andre”. Det fremkommer også i dialogen med informantene at de forstår anerkjennelse som noe av det samme Gadamer henviser til. Det beskrives en følelse av å bli ”løftet frem”.

Informantene viser til flere ulike situasjoner hvor de er usikre på om det de er opptatt av i møtene blir lyttet til. I følge Schibbye beskriver hun at i et dialektisk perspektiv betyr anerkjennelse også å kunne sette seg inn i den andres subjektive opplevelse, samtidig som den andre må ha kontakt med sin subjektivitet. En subjekt – subjekt holdning. Da først kan du virkelig forstå og anerkjenne den andre (2002). Slik jeg forstår ut fra det dialektiske perspektivet så vil heller ikke en person sin sannhet om noe, være mer sann enn noen annen. Den subjektive sannhet blir sannheten for hver enkelt av oss. Jeg kan ikke bestemme hva den andre skal ha av sanne opplevelser.

I teorikapittelet vises det til at innenfor dialektisk relasjonsteori er det særlig vektlagt at begrepene blir brukt i et opplevelsesh- og fenomennært språk. En av informantene fremhevet at hun i møtene kunne reagere på hvordan fagfolk bruker språket. Hun gav inntrykk av at hun ikke forstod alle begrepene som ble brukt, og av den grunn opplevde å bli frustrert eller at hun forholdt seg stille. Det informantene peker på her kan handle om at fagfolk skaper en avstand til henne, ved å bruke begreper som gir følelse av et mer ”ekspert”- språk. Det kan bidra til å skape avstand til følelsesuttrykk og skape vanskeligheter for gjenkjenning og innlevelse. Bertrando (2007) viser til at teori kan forme fagfolks praksis, og at praksis former fagfolks evne til å snakke med klientene. Med det mener han at hvordan terapeuten klarer å ”danse” med klienten i samtalen, er viktigere enn å fokusere på sin egen teoretiske forståelse. Kan det være slik at informantene opplever at fagfolk er mer opptatt av å finne praksis som kan beskrives ut fra teori, enn å bare lytte til det informantene beskriver som praksis, og som for informantene er viktig?

Schibbye viser til at anerkjennelse innehar flere ingredienser som inngår i et hele. Det er ingredienser som lytting, aksept, forståelse, bekreftelse og toleranse (2002). Disse begrepene henger sammen. Informantene ga uttrykk for at hun ikke forstod språket fagfolk brukte. Fra et dialektisk perspektiv kan det for informantene fremstå vanskelig å oppfatte anerkjennelsen fra fagfolk, da noe av forutsetningen er å lytte. Hvordan kan du lytte når du ikke forstår? Du kan ikke forstå eller kjenne igjen det du ikke har hørt.

Alle informantene var opptatt av at anerkjennelse handlet om ”å bli sett”. Det kom imidlertid frem ulik forståelse av hva ”å bli sett” handler om. Det kan virke som noen av informantene

tilla det et narrativt blikk. De fremhever når dialogen handler om utfordringer de står i, og når fagfolk evner å se utfordringen som noe som er utenfor barnet selv, følte informantene seg sett. Det kan bety at fagfolk ved å eksternalisere problemet åpner for muligheter i samtalen med informantene, som påvirker slik at informantene ikke har en følelse av at barnet blir patologisert eller marginalisert. Det gir muligheter for å se utfordringer og problemer uten å tillegge det som noe barnet ER. Dette samstemmer med det Lundby (2009) viser til med utsagnet ” *det er problemet som er problemet*”.

En annen forståelse av anerkjennelse informantene beskriver, er når fagfolk gir tilbakemelding til informanten om informantens egenskaper. Det er tilbakemeldinger som beskriver om å bli oppfattet som en *god* mor, eller *riktig* mor og at barnet har den *rette* familien. Dette reiser noen spørsmål om hvilke erfaringer informantene har om å bli anerkjent i ansvarsgruppene, og hva informantene tenker om det. Slik jeg ser det, er anerkjennelse ut fra det informantene forteller, knyttet til prestasjoner og egenskaper hos dem selv. Samtidig kan det også knyttes til en opplevelse av noe ”utenfor” dem selv. Hva er en *god* mor? Kan det være et uttrykk om å evne å kunne skille prestasjoner og egenskaper fra personen. Er den referansen en beskrivelse av et metaperspektiv hvor det gis muligheter for økt bevissthet om egne og andres væremåter? I så tilfelle vil det være en aksept og respekt for at informantene har rett til å føle anerkjennelse på sin måte?

Ved å analysere anerkjennelsesbegrepet oppdaget Hegel et begrep om personlig identitet. Han viser til at et Meg blir et Jeg ved å bli anerkjent av den andre (Wind 1998:87). Slik jeg forstår Hegel kan Jeg`et anerkjennes kun av en annen som er et Jeg, derfor blir selvbevissthet et viktig element i anerkjennelse. Man må ha tilgang til egne følelser, tanker og opplevelser.

”*Anerkjennelse dreier seg om ”individets behov for, at den anden ”behøver” det, og ”behøver” det som et jeg, der er anerkendelsgivende*”(Wind 1998:38). Opplevelsen av å bli anerkjent påvirker at vi føler vi har en verdi.

6.1.4 Hva ville du si om din egen kompetanse

I det følgende vil jeg prøve å belyse personlig kompetanse, og hvilken betydning kompetanse har i møtet med den andre i ansvarsgruppa.

Et av spørsmålene i mitt datamateriale handlet om hvordan informanten opplevde anerkjennelse av sin foreldrekompetanse i ansvarsgruppemøtene. Flere av funnene beskriver at foreldrene har et behov for å bli anerkjent på sin ”ekspertise” eller ”kompetanse”.

Jeg vil trekke frem en ingrediens Schibbye (2002) hevder er viktig i anerkjennelse. Hun omtaler det som en ”terapeutisk forståelse” (2002:255). Det er en indre forståelse som baserer seg på at terapeuten går inn i klientens opplevelsesverden, og kjenner på hvordan det oppleves for klienten. I mitt prosjekt oversettes dette til å gjelde fagfolks evne til å kjenne på følelsen informantene sitter med. Det betyr at fagfolk må kontakte tilsvarende følelser i seg selv. En av informantene gir uttrykk for den belastningen det er å sitte med et ansvar for et barn som trenger mye hjelp og støtte. Behovet for at fagfolk viser en forståelse for de mange utfordringene dette gir, og at det ikke kun analyseres inn i et fagperspektiv, fremheves som en glede hos informantene. Kan det bety når fagfolk evner å få kontakt med tilsvarende følelser, og beskriver sine egne følelser, gir det uttrykk for en anerkjennelse informantene opplever av betydning?

Fokuset endres til en aksept og en respekt for informantens rett til å ha sin opplevelse av sin kompetanse som viktig og nødvendig for sitt barn, i stedet for å prøve og overbevise hvem sin kompetanse som er den beste eller riktige.

Andrew Solomon skriver i sin bok ” *Langt fra stammen*”:

”Hvis vi kan klare å forstå hvordan de (foreldrene) har klart å ha slike høye tanker om sine egne barn, kan vi andre kanskje få motivasjon og innsikt til å tenke det samme(...) Foreldres anlegg for kjærlighet til sine barn overvinner selv de mest rystende omstendigheter. Det finnes langt mer forestillingsevne her i verden enn man kunne tro”(2013:15).

Solomon beskriver noe av det samme som en av informantene bringer frem som en styrke i relasjonen. Kjærligheten til barnet.

Leenderts (2014) viser til at personlig kompetanse er noe som er vanskelig å måle. Den står i nært samspill med andre kompetanser og handler om blant annet om hvem vi er som personer, og hvordan vi lar andre få være i møtet med oss (2014:192).

Foreldrekompetanse beskrives av informantene som en kompetanse som tas for gitt, og er vanskelig å forklare. Kan det ha en sammenheng med at å oversette evne til kjærlighet, visdom, humor, emosjonell og sosial intelligens er kompetanser som stadig er i bevegelse?

Leenderts tar til orde for at personlig kompetanse er noe som foredles gjennom hele livet, og at det personlige må være en del av profesjonaliteten (2014). Dette knytter hun til

menneskesyn og til spørsmål om hjelperen konkret møter den hjelpesøkende som person eller som kategori.

Det kommer frem i mitt materiale at informantene opplever å måtte håndtere mange ”kompetanser”. Ligger det i den beskrivelsen en tanke om at det finnes viktige erfaringer om viten, og som er subjektive og unike for hver enkel av oss? Er det slik, har det en verdi slik en informant sa det: *”Jeg er utdannet fysioterapeut, uten fagbrev”*.

Som et perspektiv i forståelsen av overnevnte utsagn vil jeg bringe inn Habermas tese om rasjonalitet (Vetlesen 2006). Rasjonalitet har i seg hvordan vi utveksler viten. Når oppfører en person seg rasjonelt? En forklaring kan ligge i at språklige ytringer uttrykker eksplisitt viten. Måltrettede handlinger uttrykker noe vi kan, en implisitt kunnskap. Den viten som vises kan i prinsippet kritiseres. Slik at kunnskapen er ikke bare gyldig for en selv, den skal være gyldig og kvalifisert også for andre. Kunnskapen skal begrunnes. Rasjonalitet henger derfor sammen med gyldighet.

”Å opptre ”rasjonelt” vil si å kunne anvende en sosial ervervet evne til begrunnelse på vegne av gyldigheten til den viten man baserer seg på når man sier noe eller utfører en handling” (Vetlesen 2006: 202).

Kan det ligge en begrunnelse her som Vetlesen viser til, at for informanten handler det om at fagfolk ikke vil godta argumentasjonen om informantens kunnskap og utførelsen av kunnskapen, fordi i det moderne samfunnet er gyldig kunnskap noe som skal defineres av eksperter. Men hvem er da eksperten?

7 Avslutning og konklusjon

Jeg har i denne oppgaven arbeidet ut i fra følgende problemstilling:

”Når og hvordan opplever foreldre anerkjennelse for sin foreldrekompetanse fra profesjonelle yrkesutøvere i en ansvarsgruppe?”

Designet av denne studien baserer seg på intervju av fem foreldre. Alle med barn som har en diagnose eller funksjonshemming som gjør at de må forholde seg til en ansvarsgruppe. Denne studien kunne vært belyst og besvart med flere informanter og annet metodevalg. Likevel sitter jeg igjen med en erfaring om at mitt valg av metode har klart å belyse forhold vedrørende når og hvordan foreldrene opplever anerkjennelse for sin foreldrekompetanse i møtet med de profesjonelle i en ansvarsgruppe.

Oppsummert mener jeg å ha sett følgende:

Informantene sitter med en frykt for ikke å bli lyttet til som en viktig person for barnet sitt. Erfaringer om barnet må snakkes frem uten at det skal kategoriseres eller marginaliseres. Informantene påpeker betydningen av å kunne lytte til det som fortelles, uten å lete etter bebreidelser som understøtter egne tanker.

Diagnose eller funksjonshemmingen til barnet er underordnet for informantene, da barnet er så mye mer. Dersom fagfolk omtaler og beskriver barnet ut i fra diagnose, opplever informantene at barnet blir fremmedgjort. Ved å fastsette en konstruksjon og etablere den som en sannhet, har man makt. Konstruksjonen angir hva som er gyldig kunnskap og de rette handlingene. Forholdet mellom de to grunnleggende dimensjonene makt og hjelp utfordres de fleste yrkesgrupper. En profesjonell hjelperrolle er ikke bare en hjelperrolle, men en yrkesrolle som medfører makt og kontroll over andre. Diagnosen har så å si ingen mening for informantene, annet enn at det er en beskrivelse av en utfordring barnet har. Slik jeg ser det er et brudd i de rådende diskurser og forventninger til fagfolk sin rolle i en ansvarsgruppe som kan være viktige årsaker til at informantene føler seg krenket og redde i møtet.

Informantene har en forståelse av ekspertens stemme som sann og objektiv, men likevel vil de ikke godta at det bare er slik. De vil ikke posisjonere seg utenfor kunnskapsrommet, men være aktive deltakere. Her mener jeg at systemisk praksis er et godt alternativ, gjennom en utforskende holdning der spørsmål stilles i stede for at svar gis. Jeg ser at spørsmålet om

hvorvidt man trenger eksperten når han ikke har alle svarene vil komme, og at det vil by på utfordringer. Å legitimere sin egen eksistens er et behov for alle.

Helsesøster sin tilstedeværelse i gruppa er av alle informantene løftet frem som en viktig støtte i møtene.

Å kunne lede frem til, og å utvide relasjonen ved å anerkjenne den andre, bør ligge som en grunnleggende holdning i alle samtaler. Jeg er ikke så sikker på om denne holdningen kommer tydelig frem i mitt materiale. Det kan heller virke som anerkjennelse knyttes til en eller annen form for verdi. En verdi av en handling, og noe som er gjennomført. Informantene forteller om en følelse av nakenhet i møtet. De sitter med en følelse av at de veies og måles i forhold til hva den rådende forståelsen legger til grunn. Jeg opplever at informantene søker etter en anerkjennelse som er helt fri for forbeholdenhet. At følelser, tanker og opplevelser blir anerkjent for det de er i øyeblikket og ikke noe annet.

Dette handler om å innta en holdning, legge bort eksperten i møte og omtale alle uttrykk med verdighet. Jeg mener det har en sammenheng mellom evnen til å ta i mot den andres uttrykk og vise seg selv frem. Å kunne gjøre den andres uttrykk til et inntrykk hos seg selv, vil påvirke det gjenkjennbare og gi føringer for våre handlinger.

Å ha en aksept for erfaringer den andre har om sin viten, kan se ut til er underkommunisert som et tema i gruppa. Likeledes å snakke sammen på et metaperspektiv om *hvordan har vi det med hverandre i denne gruppa?*

Hva kan dette ha for implikasjoner for videre samarbeid i en ansvarsgruppe?

Ved å løfte foreldrenes stemme inn i en diskusjon om erfaringer og opplevelser foreldrene sitter med fra møter i ansvarsgrupper, kan dette være et bidrag som kan påvirke nysgjerrigheten om hvordan praksis foregår. Likeledes skape refleksjoner om sammenhenger av forståelser for alle som deltar i samarbeidet om barnet.

Litteraturliste

Aadland, E. (2011). *"Og eg ser på deg" Vitenskapsteori i helse og sosialfag*. 3.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Aamodt, L.G. (1997). *Den gode relasjonen. Støtte, omsorg eller anerkjennelse?* Oslo: Gyldendal Ad Notam.

Andersen, T (2006). *Reflekterende prosesser-samtaler og samtaler om samtalerne*. Dansk psykologisk forlag.

Anderson, H.(2003). *Samtale, Sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. Hans Reitzels forlag.

Anderson,H og Goolishian,H.A. (1992). *Från påverkan till medverkan. Terapi med språkssystemisk synsätt*. Malmö: Mareld

Bae,B. og Waastad,J.E. (1999). *Erkjennelse og anerkjennelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bertrando,P. (2007). *The Dialogical Therapist*. London: Karnac books.

Bjartveit,S. og Kjærstad,T (2001). *Kaos og kosmos. Byggesteiner for individer og organisasjoner*. Kalle forlag.

Brinkmann,S. og Tanggard,L. (2012). *Kvalitative metoder, empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal.

Bruner,J. (2009). *Mening i handling*. Klim

Dalland,O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: 5.utg. Gyldendal Akademiske.

Dallos,R. og Vetere,A.(2005). *Researching Psychoteraphy and Counselling*. England: Open University Press.

Eliassen,H. og Seikkula,J.(2006). *Reflekterende prosesser i praksis- Klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Foucault,M.(1999). *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus forlag.

Fyhr,G. (2002). *Den "forbudte" sorg. Om forventninger og sorg omkring det handicappede barn*. København: Komiteen for sundhetsopplysningen.

Handlingsplan for Habilitering av barn og unge (2009).

Helleve,M. (1999). *Anerkendelsen-som relasjonens arena*. Oslo: Universitetet, pedagogisk forskningsinstitutt. (Hovedoppgave i cand.paed.).

Helse og omsorgstjenesteloven. *Lov om kommunale helsetjenester av 24.juni 2011*.

Hertz,S. (2011). *Barne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Hårtveit,H. og Jensen,P.(2008). *Familien-pluss en. Innføring i familieterapi*. 2.utg. Universitetsforlaget.

Jensen,P. og Ulleberg,I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Johansen,A. Sundet,R. og Torsteinsson,V.(2008). *Samspill og selvopplevelse*. Universitetsforlaget.

Järvinen,M og Mik-Mayer,N. (2003). *At skabe en klient – institusjonelle identiteter i sosialt arbejde*. København: Hans Reizels forlag.

Kristeva,J. og Engebretsen,E.(2010). *Annerledeshet – Sårbarhetens språk og politikk*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Kvale,S. og Brinkmann,S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. 2.utg. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Leenderts,T.A. (2014). *Person og profesjon, om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg*. 3.utg. Gyldendal Akademiske.

Lloyd,H og Dallos,R (2008). *First session solution-focused brief therapy with families who have a child with severe intellectual disabilities: Mothers`experiences and views*. Journal of Family Therapy <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-6427.2008.00413.x/epdf> USA.

Lundby,G. (2000). *Narrativ terapi*. Socialpedagogisk bibliotek.

Lundby,G. (2009). *Terapi som samarbeid, om narrativ praksis*. Oslo: Pax forlag.

Lock,A. og Strong,T. (2014). *Sosial konstruksjonisme. Teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget.

Malterud,K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. 3.utg. Oslo: Univeritetsforlaget.

NOU 2005:3. *Fra stykkevis til helt, en sammenhengende tjeneste*. Oslo: Helse og omsorgsdepartementet.

Piltz,K.G. og Gustavsdottir,K.(1992). *Den usynlige familien. Samarbeidspartner eller syndebukk*. Tano.

Reichelt,H. (1999). *Familieterapi og makt*. Fokus på familien, nr 1, s 21 – 33. Universitetsforlaget (referert i artikkelsamling 1 2011, Diakonhjemmet høyskole)

Schibbye, A.L.L.(2002). *En dialektisk relasjonsforståelse. I psykoterapi med individer, par og*

familie. Oslo: Universitetsforlaget.

Schibbye, A.L.L.(2009).*Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Univeritetsforlaget.

Seikkula,J og Arnkil,T.E. (2000). *Åpne samtaler*. Oslo: Tano forlag

Seikkula,J.og Arnkil,T.E. (2007). *Nettverksdialoger*. Universitetsforlaget.

Skau,G.M.(2000). *Mellom makt og hjelp. En samfunnsvitenskapelig tilnærming til forholdet mellom klient og hjelper*. Tano Aschehoug.

Skjervheim,H. (1996 [1976]). *Deltakar og tilskodar, og andre essays*. Aschehoug og Co.

Solomon,A.(2013). *Langt fra stammen, foreldre, barn og jakten på identitet*. Oslo: Forlaget press.

St.melding nr. 88(1996 – 67:21). *Om utviklingen av omsorgen for funksjonshemmede*. Oslo: Arbeids –og sosialdepartementet.

Strategiplan for familier med nedsatt funksjonsevne. (1998).Oslo: Statens helsetilsyn.

Taylor,C og White,S (2000). *Arguing and thinking: implications for professional practice. Practising reflexivity in health and welfare making knowledge*. Open University Press.
Artikkelsamling: Emne 5, Personlig, profesjonell utvikling Del 1. Institutt for sosialt arbeid og familieterapi, Diakonhjemmet høgskole.

Tellevik,J.M. og Storliløkken,M. (2003). *Habiliteringsarbeid i et individuelt og samfunnsmessige perspektiv*. Oslo: Unipub forlag.

Thagaard,T. (2013). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode*. 4.utg. Fagbokforlaget.

Tøssebro,J. og Wendelborg,C. (2014). *Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger*. Gyldendal Akademiske.

Ulleberg,I. (2005). *Kommunikasjon og veiledning*. Universitetsforlaget

Veileder i habilitering av barn og unge. Statens helsetilsyn (1998). Oslo.

Vetlesen, A.J. (2006). *Habermas verk Theorie des kommunikativen Handelns: En kritisk gjennomgang*. Sosiologisk tidsskrift 03, 199 – 218.

Wind, H.C. (1998). *Anerkendelse, Et tema i Hegels og moderne filosofi*. Aarhus: Universitetsforlag.

Ølgaard,B. (1991). *Kommunikation og økomentale systemer, i følge Gregory Bateson*. 2.utg. Akademisk forlag.

Vedlegg

Vedlegg 1, fra transkripsjonene.

A: mmm

184 B: da fikk jeg god veiledning i forhold til gutten, og lærte han i forhold til kostholdsplan og hva som er lurt og spise og ikke å... uten at han følte at det gikk igjennom meg, da..

A: mmm

B:MMM

185 A: da tenker jeg at vi skal ... begynne å avrunde litt...

B: mmm

186 A: Men er det noe du tenker at.... Jeg... kunne.. spørsmål eller, .. noe du tenker at hvorfor spør hun meg ikke om det ? hvorfor snakker vi ikke om det? Rundt akkurat det med anerkjennelse fra fagfolk..

187 B: Nei, der har jeg ikke noen... noen tanker om egentlig, eh..

A: nei...

188 B: jeg føler på en måte at du har spurt om ting jeg, så jeg har fått sakt det meste,

A:mmm

189 B: Det er VIKTIG! ... og bli anerkjent av fagfolk om du har friske barn, eller ikke. Eh...bare når noen sier at gutten har et godt tannstell, så føler jeg jo på den å,.. emm. Å ha en gutt uten hull i tenna, det har jeg klart! Og når tannlegen er fornøyd så må jeg være fornøyd!

A: mmm

190 B: Det viktigste for meg er at de ikke har hull i tenna! Det blir litt på samme plan da! Når ansvarsgruppa er fornøyd med det vi gjør gjennom hele uka, når dem er fornøyd, må jeg være fornøyd..

191 A: Ja.. så er det noe med... jeg sitter å tenker på det med, er anerkjennelse alltid... i forhold til en utførelse av noe??

192 B: NEI, det behøver det ikke være!

193 A: Hva tenker du da?

194 B: **Grunnleggende tillit bare, ikke på hva du gjør, men på hvem du er...**

195 A: si noe om det..

196 B:..... det går vel litt på grunnprinsippene man sitter med i leve..... hvilken person man viser at man er, i hvilken... tilstedeværelse man har for situasjonen da... ikke bare hva man GJØR med situasjonen, men at man faktisk er i den, viser at man er den man er, ja..

Vedlegg 2.

B: Det var liksom at vi fylte et langt bord da, og da .. da følte jeg liksom at vi ble anerkjent som foreldre da, så da.. det er nok den opplevelsen som er mest sånn.. at vi følte oss anerkjent da.

A: og hvor sitter følelsene inni deg da?

B: nei da fikk jeg virkelig en god følelse inne i meg, og bare tenkte: " ah.. så FLOTT, " takknemlig var jeg da, mmm

A: mmm

B: mmm (latter)

A.... Emm, jeg har jo selvfølgelig e spørsmål om når du følte deg Ikke anerkjent?

B: ja.. det er nok vanskeligere å svare på, synes jeg, vi er nok litt sånn.. vi er nok tolerante, vi tåler mye, vi tåler at ting ikke hele tiden går som du hadde tenkt, så da.. jeg tror på en måte at jeg ikke kan peke på noe sånn konkret eksempel på det, at jeg ikke følte at vi ... NEI.. det kan jeg ærlig talt ikke si asså, jeg kan tenke litt på, men jeg tror ikke det,

A: nei...

B: ting går jo ikke alltid slik du hadde tenkt, liksom, men jeg.. men ikke noe sånn konkret, at jeg følte meg skuffet når jeg gikk ut av møtet og NEI.. det var absolutt ikke sånn vi hadde tenkt, liksom

A: nei..

B: Nei.. det synes jeg ikke, men jeg kan tenke litt på det!

A: men om vi går tilbake til den situasjonen du føler at du virkelig ble anerkjent da..

B: Ja..

A: å prøver å grave litt i den,

B: ja

A. men har det en ettervirkning på et vis?

Vedlegg

Intervjuguide.

Presentasjon av prosjektet:

Jeg er opptatt av hvordan foreldre opplever seg anerkjent i møtet med profesjonelle yrkesutøvere. Konteksten er ansvarsgruppemøter hvor foreldre innehar en kompetanse på sitt barn som de profesjonelle ikke har. Jeg er nysgjerrig på hvordan foreldre opplever møtene. Jeg er opptatt av fenomenet anerkjennelse, og hvordan det kommer til syne i de samtalene som er i møtet.

Hva jeg trenger av bakgrunnsinformasjon:

Kjønn, alder, erfaring.

Åpningsspørsmål:

Hvordan opplevde du å bli invitert til å delta i denne undersøkelsen?

Kan du si noe om tidsperspektivet du har erfaring fra i forhold til å delta i ansvarsgrupper?

Semistrukturert intervjuguide.

Tema	Beskrivelse	Spørsmål
Mer spesifikke tanker og opplevelser i sin livsverden om ansvarsgrupper.	Erfaringer informanten har i forhold til ansvarsgrupper.	Kan du fortelle (kort) om hva du tenker om ansvarsgrupper generelt. Fortell (kort) om din erfaring i forhold til ansvarsgruppe rundt ditt barn.
Foreldrekompetsensens betydning.	Finne ut av hva informanten tenker om foreldre kompetanse. Finne ut av viktigheten med foreldrekompetsens.	Hvordan vil du beskrive foreldrekompetsens? Hvor viktig er det med foreldrekompetsens for deg? Kan du forklare hvorfor du tenker det er viktig/ ikke så

		viktig?
<p>Anerkjennelse: tanker og følelser, opplevelser.</p> <p>Når opplever foreldre anerkjennelse fra profesjonelle yrkesutøvere for sin foreldrekompetanse i en ansvarsgruppe bestående av foreldre og profesjonelle yrkesutøvere?</p>	<p>Få frem egenopplevelser <u>av når</u> informanten følte seg anerkjent:</p> <p>Opplevelser av hvordan det skjedde, og hvordan det påvirket informanten.</p> <p>Fokus på bevisstgjøring.</p> <p>Fokus på følelser.</p>	<p>Kan du beskrive en situasjon i et møte hvor du har en opplevelse av å bli anerkjent?</p> <p>Hva skjedde da?</p> <p>Hva ble sakt eller gjort?</p> <p>Kan du si noe mer om det?</p> <p>Hvordan påvirket det deg?</p> <p>Kan du komme på noe som beskriver dine følelser når du var i situasjonen?</p>
Avsluttende kommentarer.	Få frem andre opplysninger som er viktig for informanten.	Er det noe mer du vil tilføye som er viktig å få frem?

Vedlegg

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Mellom kulepunkter og narrativer.»

Dette er oppgavens tittel.

Bakgrunn og formål:

Mitt navn er Anne Elisabeth Hennie. Jeg er student ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, hvor jeg studerer Familieterapi. Det er en studie som avsluttes med mastergrad. Jeg skal i gang med å skrive min masteroppgave høsten 2014, og avslutte våren 2015. Det er et prosjekt som ikke er tilknyttet noen annen institusjon enn høgskolen. ***Jeg ønsker å fordype meg i når, og hvordan foreldre opplever å bli anerkjent for sin foreldrekompetanse i en ansvarsgruppe bestående av profesjonelle yrkesutøvere.*** Jeg ønsker å komme i kontakt med 4 – 5 foreldre som har barn i grunnskolen på 1. -4. trinn, hvor det er opprettet en ansvarsgruppe for barnet. Det er vilkårlig valgt denne aldersgruppen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Hoveddelen av datainnsamlingen vil foregå ved intervju. Det vil si at jeg vil foreta intervju av deg som foreldre. Hvert intervju vil vare ca.1 time. Det vil si at du møter bare en gang i ca.1 time. Jeg vil intervju deg om anerkjennelse og relasjoner. Spørsmålene vil omhandle noe slikt som: « *Hva tenker du om anerkjennelse? Hvordan kommer anerkjennelsen frem? Hva sies når du opplever å bli anerkjent?* ». Hvis det er greit for deg, vil jeg bruke en båndopptager under intervjuet for å ha samtalen for videre analyse.. Jeg skal transkribere (skrive ned samtalen) i etterkant, for å kunne bruke den til å analysere datamaterialet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Personopplysninger vil bli anonymisert slik at det ikke skal være mulig å kunne kjenne igjen deg disse opplysningene. Du som deltaker i denne studien, vil ikke bli gjenkjent i masteroppgaven eller i eventuelt andre publikasjoner. Jeg vil anonymisere alle detaljer som kan spore hvem du er, som for eksempel kjønn, alder bosted, yrke etc. Samtalene vil bli oppbevart i et låsbart skap som ingen

andre har nøkkel til. Det skriftlige datamaterialet vil bli lagret på min egen PC, med en kode som ingen andre har tilgang til. Datamaskinen er innelåst på et kontor når ikke jeg bruker den.. Det blir kun jeg og min veileder fra høyskolen som vil ha tilgang til samtalene.

Prosjektet skal etter planen avsluttes juni 2015. Da vil alle skiftelige data bli makulert. Samtalene som er tatt opp vil bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er helt frivillig å delta som informant i denne studien. Du har mulighet til å trekke deg fra prosjektet når som helst frem til oppgaven er klar til offentliggjøring, uten at du må gi noen forklaring på hvorfor du ønsker å trekke deg. Dersom du trekker deg vil all innsamlet data om deg slettes/ makuleres.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Anne Beth Hennie
Mail adr:
Telefon mobil:

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykket skrives under når vi møtes før intervju.

Telefon nummer Anne Beth kan ringe for å gjøre en avtale om svaret blir sendt pr. brev:

.....

Navn

nummer

Samtykke til deltakelse i studien:

Jeg har mottatt informasjon om studien, og forstått mine rettigheter. Jeg er villig til å delta som informant i denne studien.

Signert av prosjektdeltaker

dato



Heidi Eng
Institutt for sosialt arbeid og familierapi Diakonhjemmet Høgskole AS
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 30.04.2014

Vår ref: 38604 / 3 / LB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 24.04.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

38604	<i>Mellom kulepunkter og narrativer</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Heidi Eng</i>
<i>Student</i>	<i>Anne Elisabeth Hennie</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i melde skjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lene Christine M. Brandt

Kontaktperson: Lene Christine M. Brandt tlf: 55 58 89 26

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Anne Elisabeth Hennie anne.elisabeth.hennie@lunner.kommune.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

